

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2006. aasta 9 kuul

Tallinn
Jaanuar 2007

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438
EKI Rävala 6
19080 Tallinn
Tel. +372 668 1242
Fax +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Piima tootmine	6
Piimatööstus	9
Hinnad	10
Väliskaubandus	18
Maailmaturg	25
Euroopa Liidu turg	28
Rahvusvaheline konkurents.....	31
Kokkuvõte	35

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2006. aasta 9 kuu jooksul ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piimatööstuste tootmismahdade ja ekspordiks müügi arengut;
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud: Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Saksamaa ZMP, Hollandi LOT ja EL erinevate riikide hinnaraporteid, turuülevaateid ja uudiseid.

Töö maht on 35 lehekülge.

Eesti piimaturg 2006. aasta 9 kuul

Piima tootmine

2006. aasta 9 kuul oli piimatoodang Eestis viimase 4 aasta suurim. ESA andmetel toodeti piima 527,2 tuhat tonni, mis on 16,4 tuhande tonni võrra ehk 3,2% enam kui aasta tagasi samal perioodil (tabel 1). Piimatootmine on suurenenud põhiliselt lehmade produktiivsuse tõusu tulemusel. Seda vaatamata suvisele põuale, mis enamikes EL-i liikmesriikides põhjustas toodangu langust. Keskmine piimatoodang lehma kohta ulatus vaadeldud perioodil 4726 kilogrammini, mis on isegi 265 kg võrra kõrgem kui eelmise aasta samal ajavahemikul. Sealjuures oli põuasel perioodil ehk III kvartalis väljalüpsi juurdekasv 74 kg, II kvartalis 79 kg ja I kvartalis 112 kg lehma kohta.

2006. aasta III kvartali lõpus oli Eestis 110,6 tuhat lehma, mis on 4500 lehma võrra ehk 4% vähem kui aasta tagasi. See on ka viimaste aastakümnete rekordiliselt madal tase. Lehmade arv püsis vaadeldavale perioodile eelnenud kahel aastal stabiilne, kuid 2006. aasta järsk langus tekkis põhiliselt väiketootmiste vähenemisest. Suurte karjade jaoks on ehitatud küll mitmeid uusi vabapidamisega lautu, kuid lehmade arvu vähenemist pole see pidurdanud. Väikekarjade vähenemist on tinginud 2006. aastal kaotatud piimalehmade otsetoetused. Toetusi makstakse nüüd piimakvoodi omanikele piimakvoodi tonni kohta, nii nagu seda tehakse vanades EL-i liikmesriikides. Sellise muudatuse põhjenduseks tõi Euroopa Komisjon vajaduse toetada eelkõige neid, kes toodavad piima kooskõlas EL-is kehtivate turukorralduslike reeglitega ehk piima tootmiskvooti kasutades. Eesti sai 2005. aastal erandina kasutada varasemat toetuskeemi, kuid sellist erandit enam ei võimaldata.

2006. aastal oli piimatootmise toetamise ühikumääraks 26 senti piimakvoodi kilogrammi

Tabel 1

Piima tootmise näitajad 2004 - 2006. aasta 9 kuul

	2004 9 kuud	2005 9 kuud	2006 9 kuud	Muutus, +,-	
				9 kuud '06 - 9 kuud '05 kogusena	9 kuud '06/ 9 kuud '05, %
Piimatoodang (tuh t)	497,5	510,8	527,2	16,4	3,2
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	4221	4461	4726	265	5,9
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh tk)	115,6	115,1	110,6	-4,5	-3,9
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh t)	411,4	439,2	462,1	22,9	5,2
Kokkuostu osakaal toodangust (%)	82,7	86,0	87,7	x	x

Allikas: ESA

eest. Piimalehma eest, kes ei kuulu piimakvoodi omanikule, saadav toetus võrdsustati kuni 8 kuu vanuse pulli eest saadava toetusemääraga ehk 759.90 krooni looma kohta. See on 269.44 krooni võrra väiksem aasta varasemast toetusmäärast. Põllumajandusministeerium on otsimas vähese tähtsusega riigiabi raames võimalusi, et tagada piimalehmi kasvatavatele väiketootjatele lehma eest sama toetus kui 2005. aastal (1029.34 kr/1 lehm).

Euroopa Liidu poolt määratud piima tootmiskvoot on Eestile alates käesolevast majandusaastast kogumahus 646 368 tonni, millest 626 306 tonni on tarnekvoot ja 20 061 tonni otseturustuskvoot (tabel 2). Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA) andmetel oli Eestis 2006. aasta 1. novembri seisuga 1596 piimakvoodi omanikku, kellest tarnekvoodi omanikke oli 1395 ja otseturustuskvoodi omanikke 469 piimatootjat.

EL-i piima tootmiskvoodist täideti kuue kuuga 48,9%, kusjuures otseturustuskvooti täideti vaid 19,2% ulatuses kvoodimäärast ja tarnekvoot täideti 49,9% ulatuses. Eelmise aasta sama perioodiga võrreldes on piimatootjad tänavusel kvoodiaastal piima tööstustele tarninud 11 279 tonni ehk 3,7% rohkem.

Tabel 2

Piima tootmiskvootide täitmine 2006. aasta 6 kuuga
(periood 1.04.2006 – 30.09.2006)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood 1.04.2006 – 31.03.2007			
- kehtestatud EL kvoot, tonni	646 368	626 306	20 061
- täidetud 6 kuuga, tonni	316 218	312 359	3 860
- % EL kvoodist	48,9%	49,9%	19,2%
Tootmismahut 1.04.2006 – 30.09.2006	368 700	321 600*	47 100*
- % kogumahust	100%	87,2%	12,8%
Kvoodi täitmine eelmisel perioodil (1.04. – 30.09. 2005), tonni	304 939	300 936	4 003
- % EL kvoodist	48,8%	54,3%	20%

*2006.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustusena kogutootmise ja kokkuostu vahe ESA andmetel.

Allikas: PRIA

Vaatamata 2006. aastast suurenenud kvoodimääradele täideti 6 kuuga peaaegu 100% tarnekvoodist. Otseturustuskvoodi alatäitmise näol on piimatootmise suurendamiseks siiski mõningane reserv olemas, sest piimatootjatel oli õigus 2006. aasta 1. novembrist kuni 2007. aasta 10. jaanuarini taotleda otseturustuskvoodi muutmist tarnekvoodiks. Kvooti on võimalik muuta üks kord kvoodiaasta jooksul ning üksnes avalduse esitamise hetkeks täitmata individuaalse kvoodi või selle osa suurus. Kvoodi suurendamise taotlusi võeti vastu 2006. aasta 1.-15. juulini.

Piimatööstus

Piimatööstusettevõtted varusid üheksa kuuga kokku 462,1 tuhat tonni toorpiima, mida on 5,2% enam kui mullu samal ajavahemikul ning suurim kogus alates 1999. aastast. Varutud piim moodustas 87,7% kogu vaadeldud perioodil toodetud piimast, mis on 1,7%-punkti võrra kõrgem aastatagusest tasemest. Varutud piima keskmine rasvasisaldus oli 4% ning on kuuma suve tõttu madalam mullusest (-0,1%-punkti). Toorpiima kvaliteet püsib 2004. aastal saavutatud kõrgel tasemel. Eliit- ja kõrgemasse sorti arvati 95,5% ja esimesse sorti 3,8% varutud piimast.

Piimatööstusettevõtete kogutoodangu müük jooksevhindades oli 2006. aasta 9 kuul 3,21 mlrd krooni, mis on 9,9% suurem varasema aasta sama perioodi käibest (2005.a 9 kuul – 2,92 mlrd kr). Ekspordiks müük suurenes aeglasemalt, aastavõrdluses vaid 2% ning langes toodangu kogumüügist 30,2%-le aasta varasemalt 32,5% tasemelt. Piimatööstusettevõtted ekspordisid toodangut 9 kuu jooksul kokku 967,5 miljoni krooni eest, 2005.aasta 9 kuul 948,4 miljoni krooni väärtuses.

ESA kiirstatistika andmetel suurenes 2006. aasta 9 kuul tööstustoodangus võrreldes aastatagusega joogipiima, juustu, vadakupulbri, täispiimaasendaja ja või toodang, kuid vähenes jäätise, lõssi- ja piimapulbri tootmine (tabel 3). Tööstustoodangu suurenemine on otseses seoses ekspordinõudluse kasvuga. Rasvase juustu tootmine suurenes vaadeldud perioodil 19,9% (+2390 t), millest üle poole läks Venemaale ekspordi suurenemise arvele samal perioodil (+1542 t). Pastöriseeritud piima toodangu 16 800-tonnine suurenemine läks ekspordiks Lähti. Enamus vadakupulbri toodangust eksporditi Venemaale (3795 t). Vadakupulbri tootmise suurenemine (+37,8%)

Tabel 3

Piimatööstuste toodang 2004 – 2006. aastate 9 kuul (tonnides)

	2004 9 kuud	2005 9 kuud	2006 9 kuud	Muutus	
				9 kuud '06 - 9 kuud '05 +, - kogusena	9 kuud '06/ 9 kuud '05, +, - %
Või	10136	5938	6075	137	2,3
Rasvane juust	9787	12000	14390	2390	19,9
Pastöriseeritud piim	54451	54925	71731	16806	30,6
Lõssi-vadakupulber ja TPA	12380	11469	11107	-362	-3,2
sh lõssipulber	11533	7769	5858	-1911	-24,6
vadakupulber	568	3221	4437	1216	37,8
TPA	279	450	812	362	80,4
Täispiima- ja koorepulber	5020	4972	4370	-602	-12,1
Jäätis	7787	8618	5050	-3568	-41,4

Allikas: ESA

toimus suures osas teiste pulbrite toodangu vähenemise arvel - lõssipulbrit toodeti neljandiku võrra ja täispiimapulbrit 12% vähem kui aasta varasemal perioodil. ESA andmetel vähenes jäätisetoodang 2006. aasta 9 kuul tugevasti (-3568 t), vähenes ka eksport (-381 t), kuid import jäi eelmise aasta sama perioodi tasemele. Seetõttu võiks arvata, et kodumaise jäätise müük siseturul vähenes. EKI hinnangul ja tootjate majandustulemustele tuginedes võib aga öelda, et jäätise puhul on ESA tootmise andmed ebausaldusväärsed ja pigem oli trend tootmises või impordis vastu-pidi tõususuunaline.

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturu hinnad** liikusid 2006. aasta teisel poolel tõusu suunal ning olukord piimatoodete maailmaturul paranes (tabel 4, joonised 1-4). 2006. aasta III kvartalis ja 9 kuul jäid keskmised hinnad veel alla aastatagust taset, kuid võrreldes 2006. aasta teise kvartaliga oli enamike toodete hinnatõus märgatav ning see jätkus ka IV kvartalis. Sealjuures tõusid valgu-toodete hinnad kiiremini kui rasvatoodetel.

Lõssipulbri hulgihind maailmaturul hakkas tõusma juba 2006. aasta alguses ning oli 2006. aasta III kvartalis EL-i suuremates tootjariikides 7% kõrgem aasta varasemast perioodist, 9 kuu keskmine hind oli 4% kõrgem aastatagusest (joonis 1). 2006. aasta lõpuks tõusis hind III kvartali keskmise suhtes veel 7%. Kiirem hinnatõus oli aasta lõpukuudel USA-s (+52%), kus lõssipulbri hind oli esimese poolaasta lõpuks eriti järsult langenud ning 9 kuu keskmine hind oli aastatagusest 7,5% madalam.

Tootjate jaoks toimusid positiivsed arengud ka juustuturul. Juustu hinnad küll kõikusid 2006. aasta jooksul, kuid üldine trend oli tõususuunaline (joonis 2). Tilsit-, Gouda- ja Edam-tüüpi juustude hinnad tõusid teistest põhilistest juustutüüpidest enam - III kvartalis oli hinnatõus üle 4% ning 9 kuu hinnatõus alla 4% aastatagusega võrreldes. Cheddar-tüüpi juustude hind oli 9 kuu keskmisena 3% madalam aasta varasemast hinnast. 2006. aasta lõpukuudel jätkus juustude hinnatõus (+1% detsembris III kvartali keskmise suhtes).

Täispiimapulbri hulgihind on olnud stabiilsem ning hindade kerge langussuunaline trend 2006. aasta I poolel asendus teisel poolel mõõduka tõusuga (joonis 3). Keskmised hinnad olid 2006. aasta III kvartalis ja 9 kuul 2% madalamad aasta varasema vastava perioodi hindadest. 2006. aasta detsembriks oli aga hind Saksamaal 9,5%, Hollandis 7,7% ja USA-s 3% kõrgem III kvartali keskmisest.

Endiselt on maailmaturul probleeme või osas, mille hinnalangus oli teiste maailmaturul kaubeldavate põhiliste piimatoodetega võrreldes suurim (joonis 4). Või hulgihind oli Hollandis ja Saksamaal 2006. aasta III kvartalis ja ka 9 kuu keskmise võrdluses üle 10% madalam aasta varasemate perioodide hinnast, USA-s isegi üle 20% madalam. Või tootmise vähenemisega Euroopa Liidus hakkasid võihinnad sügiskuudel tõusma ning olid detsembris Saksamaal 7,5% ja Hollandis 3,2% kõrgemad kui III kvartali keskmine. USA-s jätkus aga langustrend aasta lõpuni.

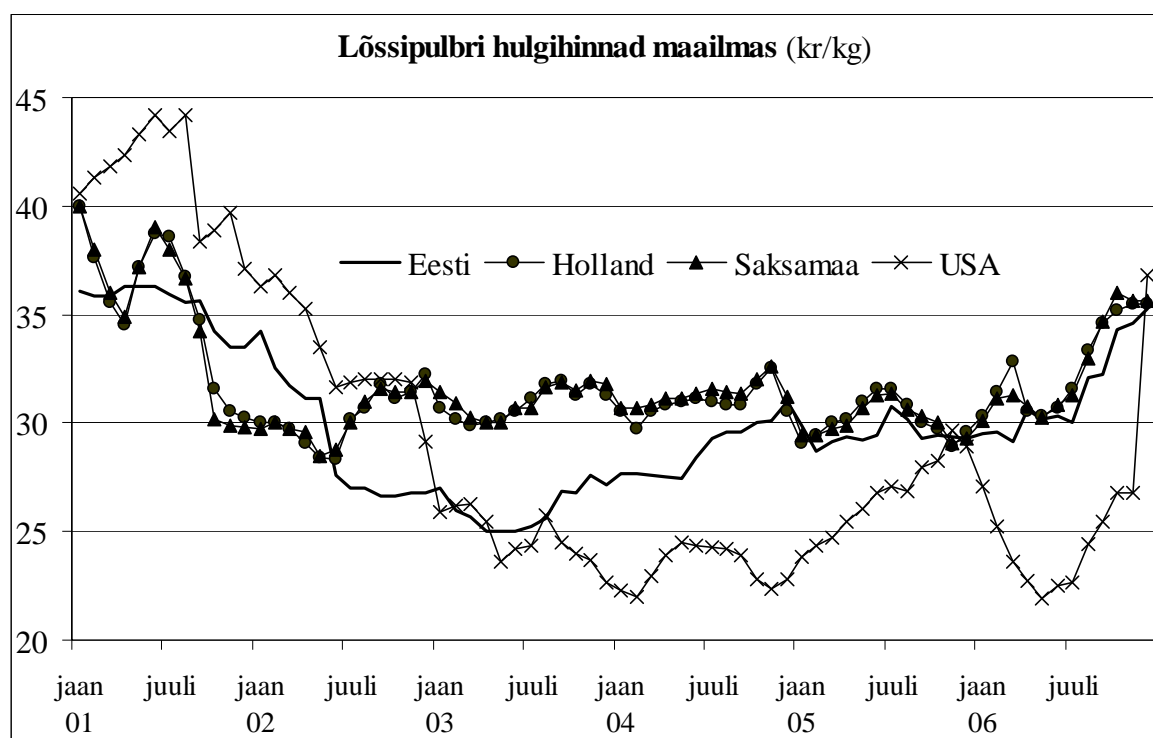
Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2004-2006. aastal

(III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg)

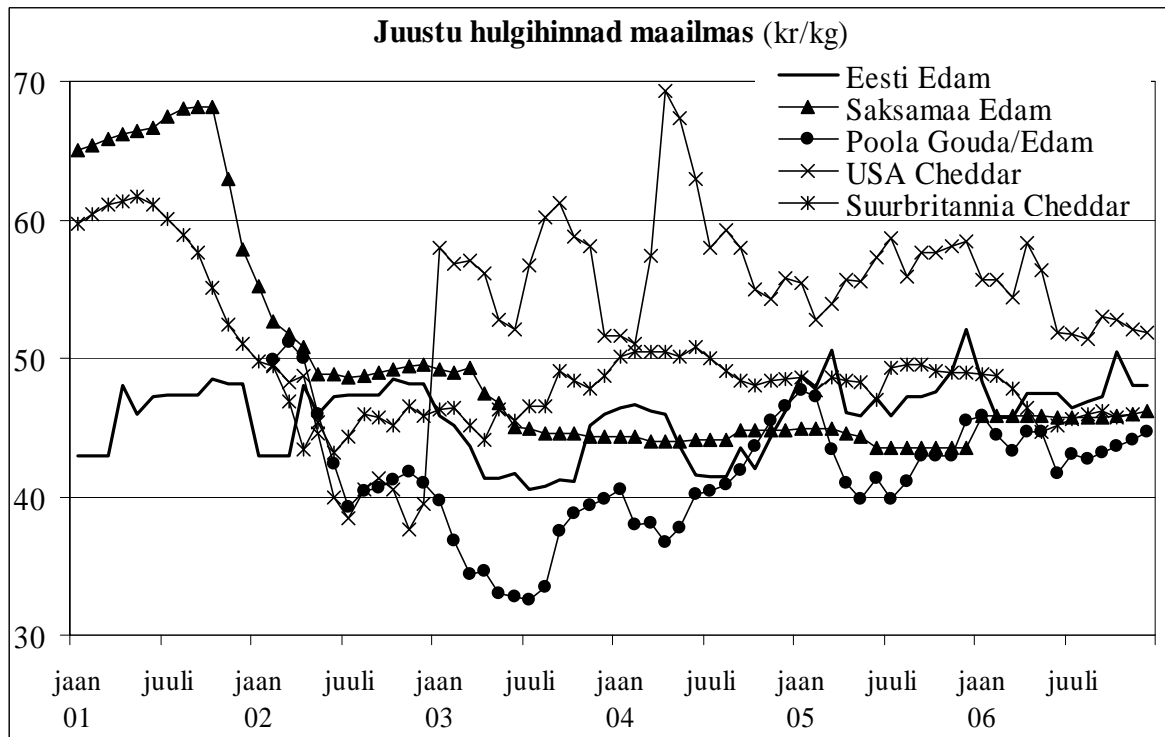
	III kv 2004	III kv 2005	III kv 2006	dets 2006	9 kuud 2004	9 kuud 2005	9 kuud 2006
PIIMAPULBER							
Holland	40.11	37.50	36.46	39.27	39.92	37.67	36.68
Saksamaa	40.00	37.89	37.21	40.76	39.71	37.84	37.03
USA keskmine	38.70	39.58	33.88	34.85	38.82	37.21	34.49
LÖSSIPULBER							
Holland	30.88	30.82	33.17	35.52	30.70	30.42	31.75
Saksamaa	31.48	30.77	32.99	35.60	31.14	30.30	31.48
USA keskmine	24.12	27.29	24.17	36.82	23.60	25.90	23.96
VÕI							
Holland	47.25	43.24	38.80	40.06	47.10	44.28	39.48
Saksamaa	47.17	42.77	38.36	41.23	46.93	43.57	39.20
USA keskmine	47.86	47.76	34.90	32.88	52.74	43.35	34.06
JUUST							
Saksamaa Edam	44.28	43.58	45.69	46.16	44.07	44.17	45.77
Inglise Cheddar	49.93	48.61	45.59	45.92	50.05	48.43	46.67
Poola Gouda/Edam	41.04	41.29	43.00	44.71	39.37	42.71	43.72
USA Cheddar	58.38	57.42	52.06	51.88	59.44	55.87	54.27

Allikas: ZMP

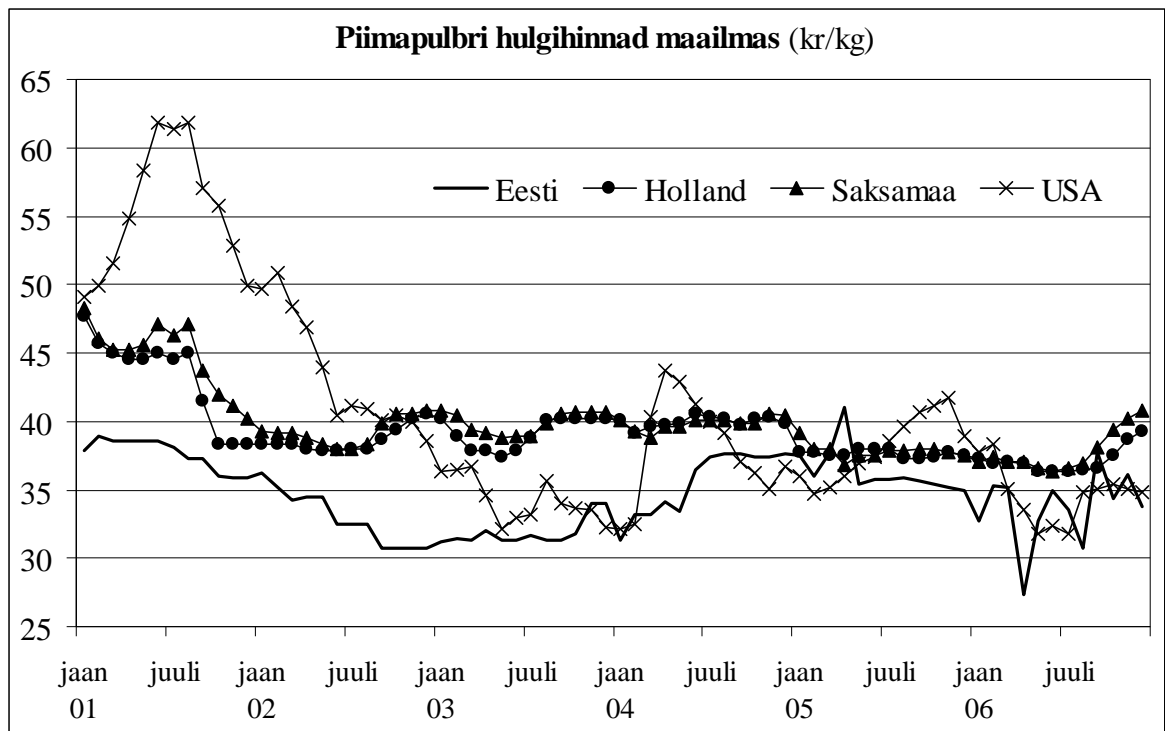
Joonis 1

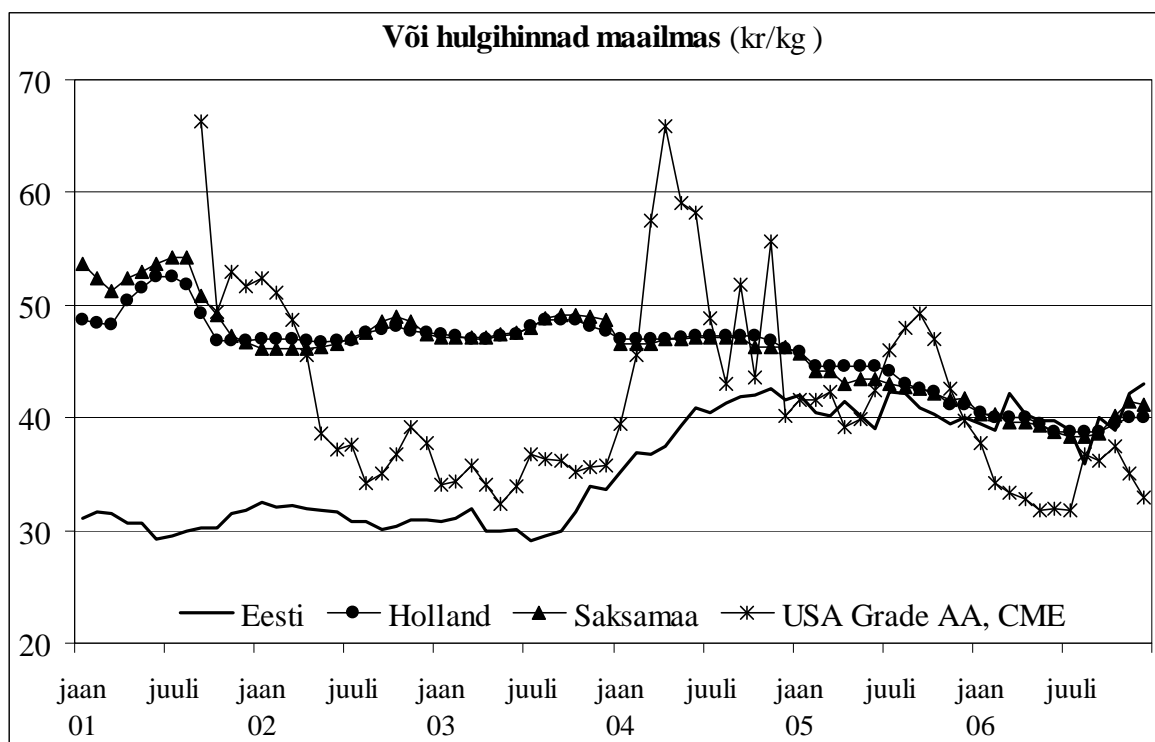

Joonis 2

Joonis 3

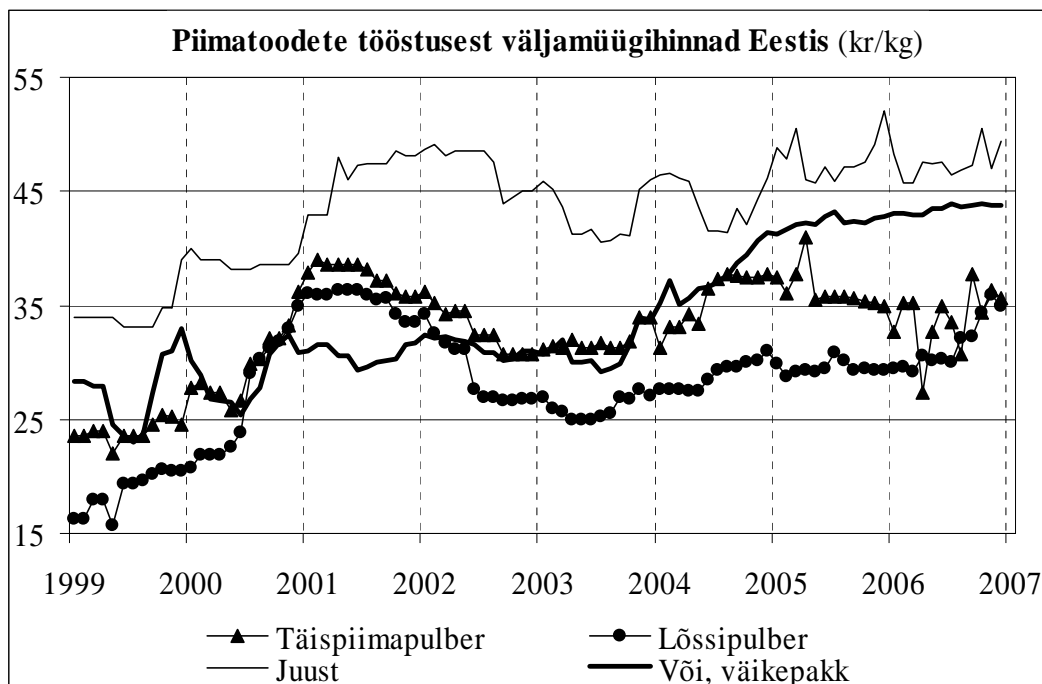

Piimatoodete maailmaturu muutuste mõjud kajastuvad ka Eesti piimatööstusettevõtete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindades**: nii kolmandas kvartalis kui 9 kuul olid valgutoodete hinnad tõusutrendiga ja piimarasvatoodete hinnad langustrendiga (tabel 5, joonis 5). Endiselt on jätkunud kõigi siseturule müüdavad piimatoodete hinnatõus. Kõigi Eestis toodetud piimatoodete hinnatõus jätkus ka 2006. aasta IV kvartalis.

Aasta võrdluses tõusis Eestis teistest enam *lõssipulbri* väljamüügihind. 2006. aasta III kvartalis oli perioodi keskmine hind 4,1% ja 9 kuul 4,2% kõrgem mullusest, ekspordihind vastavalt 14% ja 5,5% kõrgem. IV kvartalis hinnatõus kiirenes ning detsembris oli väljamüügihind 12% kõrgem III kvartali keskmisest.

Edam-tüüpi juustu väljamüügihind kõikus 2006. aastal tugevasti, kuid keskmine hind oli III kvartalis 1% kõrgem aastatagusest, samas jäi 9 kuu keskmine hind varasema aasta tasemele. Juustu ekspordihind tõusis aga tunduvalt tempokamalt (vastavalt +7% ja +8%) ning seda nii Venemaale ekspordihinna 6,7%-lise tõusu kui ekspordimahu 2,5-kordse suurenemise tagajärjel. Detsembriks kerkis juustu tööstusest väljamüügihind veel 2,6% III kvartali keskmise suhtes.

Ka *piimapulbri* hind kõikus 2006. aastal tugevalt, kuid hinnatrend oli üldiselt langusuunaline. III kvartali keskmine väljamüügihind oli 4,8% ja 9 kuu keskmine hind 8,9% madalam aastatagusest perioodist. IV kvartalis hind stabiliseerus III kvartali tasemel. Keskmine piimapulbri ekspordihind oli III kvartalis 4,8% ja 9 kuul 1,3% madalam aasta varasemast perioodist.

Tabel 5

Piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2004-2006.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	III kv 2004	III kv 2005	III kv 2006	dets 2006	9 kuud 2004	9 kuud 2005	9 kuud 2006
Piimapulber	38.02/ 37.42	35.73/ 33.83	34.02/ 32.22	33.75	34.91/ 37.79	36.73/ 34.09	33.47/ 33.66
Lõssipulber	29.41/ 29.86	30.23/ 26.97	31.46/ 30.75	35.24	28.30/ 28.07	29.56/ 28.57	30.80/ 30.13
Juust Edam	42.36/ 39.83	46.39/ 41.86	46.84/ 45.03	48.05	44.10/ 42.65	47.37/ 42.15	47.32/ 45.54
Või, 82%, 25 kg	41.09/ 40.64	40.75/ 40.50	38.30/ 31.76	43.05	39.04/ 38.46	40.96/ 35.65	39.41/ 29.01
Või, väike- pakk ~200g	39.13	42.75	43.77	43.79	36.60	42.21	43.43
Piim 2,5%	5.37	5.53	5.54	5.61	5.35	5.57	5.54
Piim 3,5%	5.95	6.25	6.26	6.32	5.80	6.26	6.25
Kodujuust, 4% lisandita	...	26.62	27.37	28.34	...	26.51	27.14

Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

25 kiloses pakendis *monoliitvõi* aastane hinnalangus oli III kvartalite võrdluses 6% ja 9 kuu võrdluses 3,8%. Samas oli siseturule müüdava väikepakendis või tööstusest väljamüügihind vastavalt 2,4% ja 2,9% kõrgem kui aasta tagasi. Või ekspordihind oli III kvartalis 2,1% ja 9 kuu keskmine 18,6% madalam varasema aasta vastavate perioodide hinnatasemetest. Keskmise ekspordihinna tugev langus on toimunud Venemaale madalama hinnaga ekspordi suurenemisest. Ekspordihinnas ei kajastu võile makstav eksporditoetus. IV kvartalis on monoliitvõi tööstusest väljamüügihind järsult tõusnud (12,4% dets/IIIkv), kuid detsembris oli madalama hinnaga ekspordiks müügi osa väiksem. Väikepakendis või hind jäi IV kvartalis III kvartali tasemele.

Siseturule müüdavate toodete väljamüügihinnad olid suhteliselt stabiilsed, kuid jätkasid siiski kergel tõusutrendil. 4%-lise rasvasusega *kodujuustu* keskmine tööstusest väljamüügihind oli III kvartalis 2,8% ja 9 kuul 2,4% kõrgem mullustest vastavate perioodide hindadest ning kodujuustu kallinemine jätkus ka IV kvartalis (3,5% dets/IIIkv). *Joogipiimade* väljamüügihinnad olid III kvartalis veidi kõrgemad ja 9 kuul veidi madalamad aastatagustest tasemetest, kuid IV kvartalis hinnad tõusid üle 1%.

Piimatoodete **jaehindade** tõusu tempo oli ligilähedane tööstusest väljamüügihindade tõusule (tabel 6). Ekspordinõudlus püsib aga endiselt hea ning see vähendab hinnasurvet siseturul, mida on eriti tunda või ja juustu jaehindades. Kui 2006. aasta III kvartalis võrreldes aasta varasema perioodiga kallinesid piimatooted kauplustes 0,3...4,5% vahemikus ja 9 kuul 0,4...5,1% vahemikus, siis kiiremini kallinesid just või (vastavalt 4,5% ja 5,1%) ja juust (3% ja 3,4%). Tänavu III kvartalis oli või jaehind kauplustes keskmiselt 68.74 kr/kg ning jäi detsembris samale tasemele. Kodumaine juust maksis III kvartalis kauplustes keskmiselt 86.07 kr/kg ning kallines detsembriks veel 1,6%.

Tabel 6

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2004-2006. aastail

(III kvartali ja 9 kuu keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	III kv 2004	III kv 2005	III kv 2006	dets 2006	9 kuud 2004	9 kuud 2005	9 kuud 2006
Juust Edam	77.43	83.60	86.07	87.49	76.46	82.80	85.61
Või, väikepakk ~200g	58.80	65.81	68.74	68.50	54.73	65.13	68.46
Hapukoor	18.47	20.39	20.62	20.46	17.69	20.38	20.57
Kohvikoor	20.15	20.59	20.57	20.65	19.61	20.64	20.73
Kodujuust	39.37	40.45	41.65	42.42	37.42	40.43	41.09
Piim 2,5%	7.27	7.55	7.48	7.52	7.37	7.54	7.46
Piim 3,5%	8.97*	9.23*	9.60*	9.54*	8.89*	9.05*	9.36*
Keefir	8.95	9.14	9.17	9.24	8.86	9.10	9.05

* Purepakendis piima jaehind Tallinna supermarketite keskmisena

Allikas: EKI

Värskepiimatoodetest kallinesid Eesti kauplustes aastaga III kvartalis hapukoor 1,1% (9 kuul 0,9%), kodujuust 3% (+1,6%), 3,5%-lise rasvasusega joogipiim 4% (+3,4%) ja keefir 0,3% (-0,5%). Kohvikoores jaehind püsis stabiilsem (+0,2%) ning 2,5%-lise rasvasusega piim veidi odavnes (-0,9%). IV kvartali jooksul jätkus jaehindade kerge tõus, värskepiimatoodete jaehinnad tõusid erinevatel piimatoodetel sel perioodil 0,4...1,8% vahemikus.

Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes on piimatoodete jaehinnad Tallinna elurajoonides asuvates supermarketites enamasti kõrgemad kui uutes (Eestiga koos liitunud) EL-i liikmesriikides, kuid madalamad vanade EL-i riikide pealinnade suurte kaupluste hindadest (tabel 7). Vaadeldud piimatoodetest on erandiks valgehallitusjuust, mida Euroopa Liidu pealinnades on võimalik osta odavamalt kui Tallinnas, sest Eestis puudub endiselt antud tootegrupis konkurents kohalike tootjate poolt.

Tabel 7

Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 4.-10. sept. 2006.a (kr)

Toode	Piim, 3,5%	Või, 80-82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvikoor, 10%	Virsikujogurt	Maitsestatamata jogurt	Zott, Danone topsijogurt	Valgehallitusjuust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	1 kg	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	9.60	13.65	83.73	4.10	18.10	9.63	3.90	202.45
Riia	8.91	13.80	82.15	6.68	23.15	10.69	5.79	217.73
Vilnius	10.65	14.04	67.76	8.05	20.17	6.75	3.85	114.47
Varssavi	8.18	11.32	62.73	5.29	x	7.59	3.40	119.40
Praha	9.39	11.52	88.90	8.93	x	9.74	4.71	131.67
Bratislava	9.71	16.28	79.04	4.89	27.15	11.16	3.55	133.58
Budapest	10.04*	18.09	64.99	x	x	10.87	x	169.83
Helsingi	10.64	18.34*	108.48	10.12*	24.15	15.91	5.77	204.71
Berliin	11.62	14.39	88.93	7.35*	31.06	6.62	5.16	x
Amsterdam	11.58	15.45	64.78	8.29	14.55	8.81	x	161.42
Stockholm	12.04	14.92	81.20	13.56*	22.04	12.71	6.10	116.97

***Riia:** Mertingeri jogurt; **Varssavi:** kohvikoor 12%, Danone jogurt; **Praha:** virsikujogurt 150g, ümberarvutus maitsestatamata jogurt 150g; **Budapest:** piim 2,8%, virsikujogurt 150g, maitsestatamata jogurt 200g; **Helsingi:** kohvikoor 19%, või 500g ü.a.; **Berliin:** maitsestatamata jogurt ü.a. 150g ja virsikujogurt 500g; **Stockholm:** kohvikoor 12%.

Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

Allikas: EKI

Toorpiima **kokkuostuhind** on Euroopa Liidus sõltuvalt turu olukorrast aasta-aastalt langenud ning oli 2006. aasta III kvartalis keskmiselt 4.37 kr/kg (2005 III kv – 4.49 kr/kg, 2004 - 4.62 kr/kg). Alljärgnev tabel 8 annab ülevaate Euroopa Liidu suuremate piimatööstuste kokku-

ostuhindadest, aga ka Eesti lähiriikide keskmistest hinnatasemetest. Siit on näha, et EL-i suurtööstuste piima kokkuostuhindade languse ja Eestis varasematel aastatel toimunud pideva hinnatõusu tulemusel on piima kokkuostuhindade vahe EL-i erinevate riikide vahel vähenemas. Madalamad piima kokkuostuhinnad on Leedus ja Lätis, kuid ka need on võrreldes eelmise aastaga tõusutrendil. Kui teistes EL-i riikides kokkuostuhinnad langesid, siis Lätis tõusis hind aastaga III kvartalis 3,4% (IIIkv'06/IIIkv'05) ja 9 kuul 6,9% (9k'06/9k'05) ning Leedus vastavalt 1,4% ja 3%. IV kvartalis hinnatõus mõlemas riigis jätkus. Novembris oli Lätis kokkuostuhind 3,6% ja Leedus 15,4% kõrgem kui III kvartali keskmine.

Tabel 8

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes, Eesti lähiriikides ja Uus-Meremaal (kr/kg)

	IIIkv 2004	IIIkv 2005	IIIkv 2006	nov 2006	9kuud 2004	9kuud 2005	9kuud 2006
Suurtööstused*							
Nordmilch Saksamaa	4.40	4.40	4.25	4.53	4.30	4.23	4.20
Arla Foods Taani	4.41	4.34	4.27	4.27	4.46	4.38	4.29
Danone Prantsusmaa	5.07	4.98	4.96	5.01	4.67	4.60	4.53
Lactalis Prantsusmaa	4.87	4.74	4.62	4.68	4.71	4.59	4.47
Friesland Coberco Hollandi	4.48	4.49	4.37	4.65	4.20	4.17	4.10
Arla Foods Rootsi	4.44	4.22	4.26	4.32	4.48	4.33	4.25
Suurtööstuste keskmine EL-s	4.62	4.49	4.37	4.55	4.46	4.35	4.25
Riigid							
USA	4.64	4.49	3.46	3.83	4.95	4.28	3.68
Uus-Meremaa	2.48	2.64	2.38	2.48	2.54	2.79	2.49
Saksamaa, <i>rasv 3,7%, valk 3,4%</i>	4.32	4.26	4.23	4.44	4.27	4.23	4.17
Soome, <i>rasv 4,3%, valk 3,3%</i>	5.60	5.30	5.18	5.33	5.11	4.81	4.68
Läti, <i>rasv 4,0%, valk 3,3%</i>	3.13	3.49	3.61	3.74	3.04	3.48	3.72
Leedu, <i>rasv 4,0%, valk 3,2%</i>	2.65	2.89	2.93	3.38	2.33	3.04	3.13
Eesti, <i>rasv 3,8%, valk 3,2%</i>	3.78	3.93	3.74	3.88	3.81	3.98	3.80

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

Allikad: LTO, ZMP, EKI

Tugev toorpiima hinna langus oli 2006. aasta esimesel poolel USA-s. III kvartalis oli kokkuostuhind 23% madalam kui 2005. aasta III kvartalis ja 9 kuu keskmine 14% madalam aasta varasemast perioodist. IV kvartalis järgnes tugevale hinnalangusele kiire tõus: novembris oli kokkuostuhind 10,7% kõrgem III kvartali keskmisest.

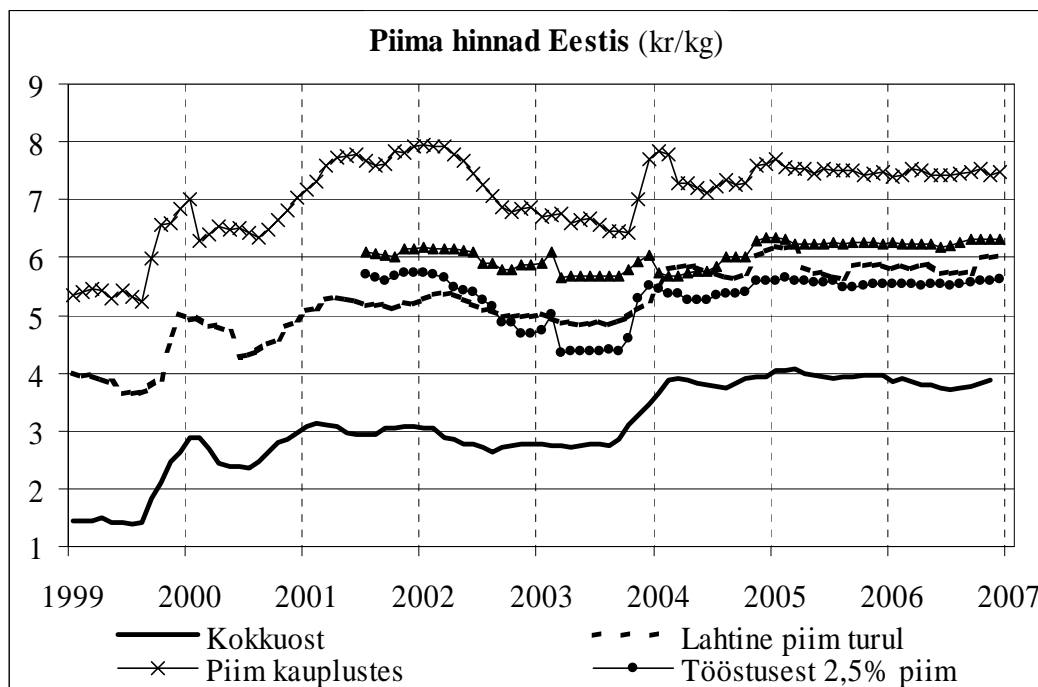
Piimatoodangu vähenemisega EL-is 2006. aastal on kokkuostuhinnad aasta teisel poolel tõusnud ning novembris oli EL-i suurtööstuste keskmine 4,1% kõrgem III kvartali keskmisest.

Piima kokkuostuhind Eestis jääb EL-i suurtööstuste ja Läti-Leedu tasemete vahele. Naaberriikide hinnad suruvad ühelt poolt Eesti toorpiima hinda alla, teiselt poolt aga annavad piimatootjatele hinnatõusuks kasvuruumi.

Eesti piimatööstuste poolt varutava toorpiima tegelik **kokkuostuhind** langes ESA andmetel 2006. aasta algusese 3.92 kroonilt kuni 3.72 kroonini juulis, see on -5,1% (joonis 6). Augustist alates on piima kokkuostuhind tõusnud ning oli novembris 4,3% kõrgem aasta madal-seisust juulis.

2006. aasta III kvartalis oli piima keskmine kokkuostuhind Eestis 3.74 kr/kg, see oli 4,8% madalam (9 kuu keskmine 4,5% madalam) aastatagusest tasemetest.

Joonis 6

Väliskaubandus

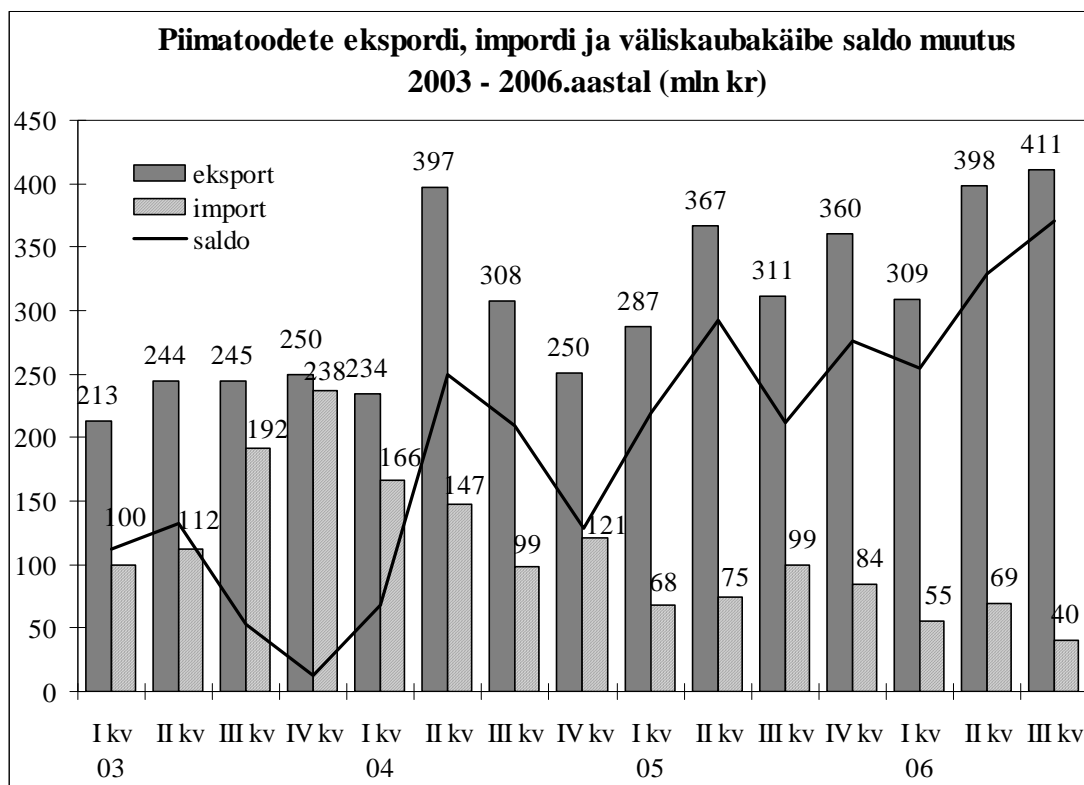
2006. aasta 9 kuu piimatoodete väliskaubanduses jätkus positiivne arengusuund - ekspordikäive suurenes, impordikäive vähenes ning väliskaubavahetuse positiivne saldo suurenes (joonis 7). Piimatooted eksporditi Eestist 2006. aasta 9 kuuga kokku 1117,4 miljoni krooni eest (+10,1%, +102,6 mln kr) ja imporditi Eestisse 193,5 miljoni krooni väärtuses (-16,7%, -38,7 mln kr).

Ekspordikäibe kasvu ja impordikäibe languse tulemusel suurenes kaubavahetuse positiivne saldo 2006. aasta 9 kuul 923,9 miljoni kroonini, ületades 2005. aasta 9 kuu saldod 141,3 miljoni krooniga (+18%). Sealjuures oli kaubavahetuse saldo positiivne nii EL-i vanade liikmes-

riikide (+567 mln kr) kui ka uute liikmesriikide (+187 mln kr) ja kolmandate riikidega (+170 mln kr).

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2006. aasta 9 kuul 19,5% põllumajandussaaduste kogueksportidist ja import 2,3% koguimportidist.

Joonis 7

2006. aasta 9 kuul **eksporditi** piimatooteid kokku 1117,4 miljoni krooni eest, mis ületas eelmise aasta sama perioodi käivet 102,6 miljoni krooniga (10,1%, tabel 9). Ekspordikäibe kasv saavutati rõõsa piima ja koore 216,3 miljoni kroonise käibe kasvuga (16,4-kordne kasv aasta varasema perioodi suhtes), millega korvati pulbrite (-99,3 mln kr) ja piimarasvade (-64 mln kr) ekspordikäibe vähenemine.

Ekspordikäibest 36% moodustas juustu-kohupiima, 22% rõõsa piima-koore, 14% piimapulbri, 10% lõssipulbri ja 6% või väljavedu (joonis 8). Koguseliselt suurenes tänava võrreldes aastatagusega 1...6%-lise piima (17 korda), vadakupulbri (+27%), muude hapupiimatoodete (1,7 korda) ja kohupiima (+12%) eksport, vähenes või (-25%), lõssipulbri (-40%), piimapulbri (-29%) ja jogurti (-17%) väljavedu. Rõõsa 1...6%-lise rasvasusega piima väljaveost moodustas hinnanguliselt 2/3 toorpiim ja 1/3 tööstuslikult toodetud joogipiim. Toorpiima kui tooraine kiiret ekspordi kasvu ja suurt väljaveo mahtu ei saa hinnata positiivseks trendiks Eesti piimatoodete ekspordis.

Tabel 9

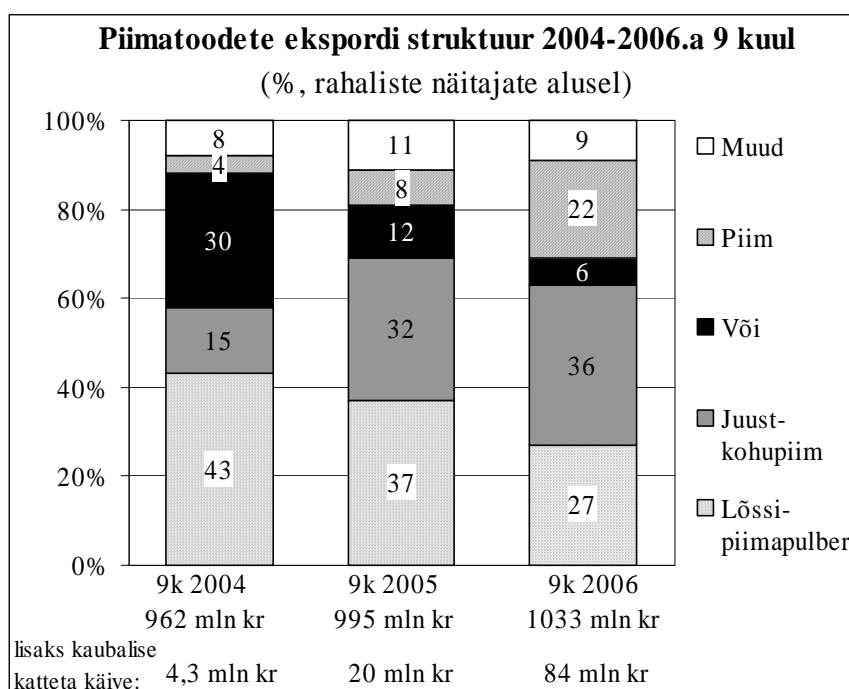
Piimatoodete põhieksport 9 kuul 2005 – 2006

	jaan-sept 2005			jaan-sept 2006			Ekspordikoguse muutus 2005/04 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	6498	80308	12.36	45653	222845	4.88	7 korda
sh piim 1-6%	2531	10236	4.04	42159	167417	3.97	16,6 korda
Kondenseeritud piim, pulber	12154	379177	31.20	8887	279891	31.49	-26,9
sh lõssipulber	6365	181825	28.57	3830	115385	30.13	-39,8
piimapulber	5789	197352	34.09	4691	157892	33.66	-29,0
Hapendatud piimatooted	3767	48135	12.78	3529	54489	15.44	-6,3
sh jogurt	3326	37009	11.13	2764	39606	14.33	-16,9
Vadakutooted	3062	23955	7.82	4272	38724	9.06	+39,5
sh vadakupulber	2991	22055	7.38	3795	33855	8.92	+26,9
Või ja piimarasvad	3565	122292	34.30	2003	58323	29.11	-43,8
sh või	2627	93650	35.65	1962	56926	29.01	-25,3
Juust, kohupiim	7881	326839	41.47	8381	374561	44.69	+6,3
sh naturaalne juust	5899	254562	42.15	6128	279073	45.54	+3,9
Jäätis	562	14077	25.07	181	4521	25.01	-67,8
Piimatooted kokku	x	994783	x	x	1033354	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta	x	20017	x	x	84046	x	x
KOKKU	x	1014800	x	x	1117400	x	10,1*

*Ekspordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

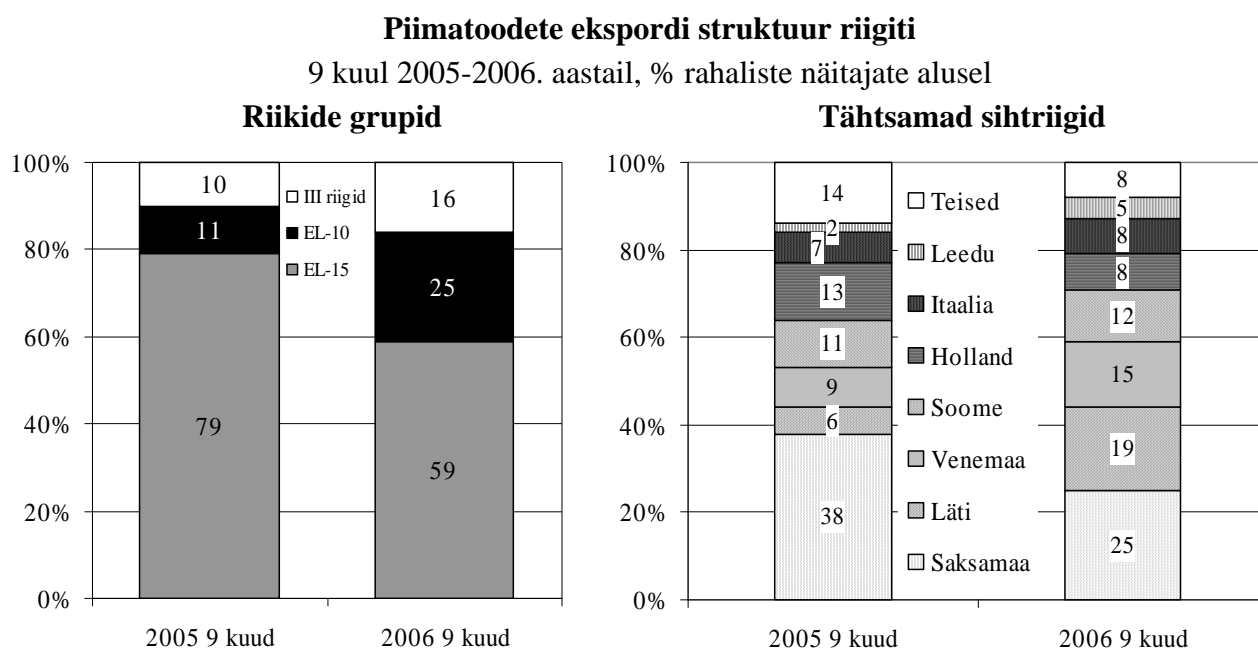
Joonis 8

Keskmiised ekspordihinnad olid tänavu enamikel toodetel kõrgemad kui aasta tagasi. Kiire hinnatõus oli jogurtil (+29%) ja vadakupulbril (+21%). Naturaaljuustu ekspordihind tõusis 8% ja lõssipulbri hind 5,5%, kuid piimapulbri hind langes (-1,3%). Tugev hinnalangus oli võil (-19%) Venemaale ekspordi suurenemise tõttu, kuid mida ettevõtetele korvatakse eksporditoetustega.

Piimatoodete ekspordikäibest moodustas 59% eksport EL-i vanadesse liikmesriikidesse, 25% EL-i uutesse riikidesse ja 16% kolmandatesse riikidesse (joonis 9). Sealjuures on ekspordikäibe aastaga EL-i uutesse liikmesriikidesse kasvanud 2,6 korda, kolmandatesse riikidesse 2/3 võrra, kuid EL-i vanadesse liikmesriikidesse vähenenud 18%. Riikidest suurenes ekspordikäibe enam Lähti (3,6 korda, +156,4 mln kr) ja Venemaale (1,9 korda, +79,7 mln kr), samal ajal vähenes 1/4 võrra nii Saksamaale (-105,3 mln kr) kui Hollandisse (-36,9 mln kr).

Joonis 9

Piimatoodete eksport vähenes EL-i vanadesse liikmesriikidesse 145,6 mln krooni võrra, millest ekspordi vähenemine Saksamaale oli 105,3 mln krooni ja Hollandisse 36,9 mln krooni. Vanadesse liikmesriikidesse eksporditi endiselt enam lõssipulbrit (Saksamaale 58%, Hollandisse 10% 2006.a 9k lõssipulbri ekspordist, tabel 10), piimapulbrit (Saksamaale 75%, Hollandisse 14%), võid (Saksamaale 18%), juustu (Soome 29%, Itaaliasse 19%) ja jogurtit (Soome 68%).

Piimatoodete ekspordikäibe EL-i uutesse liikmesriikidesse suurenes aastaga 176,4 mln krooni võrra, mis on toimunud peamiselt ekspordi suurenemisest Lähti. 2005. aasta 9 kuuga võrreldes suurenes piimatoodete ekspordikäibe Lähti 156,4 mln krooni võrra (3,6 korda), millest rõõsa piima väljavedu suurenes 132 mln krooni võrra. Kiire käibe kasvuga on Läti tõusnud ekspordi sihtriikide seas Saksamaa järel teisele kohale piimatoodete ekspordikäibes osakaaluga

19%. Ekspordikäibest Läti moodustab 1...6%-lise rasvasusega piim 65% ja 11% piimapulbrid. Uutest liikmesriikidest on suure osakaaluga ekspordikäibes veel Leedu 52,5 mln krooniga ehk 18%-ga selle riikidegrupi ekspordikäibes (5% kogu piimatoodete ekspordikäibest). Leetu eksporditi 18% kohupiima koguselisest ekspordist, 13% rõõsa piima-koore ja 11% jogurtiekspordist.

Tabel 10

Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes 9 kuul 2006

(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor (EKN 0401)	Lõssipulber (040210)	Jogurt (040310)	Või (040510)	Juust (040690)
2003 – 1938 t	2003 – 6010 t	2003 – 897 t	2003 – 4515 t	2003 – 4892 t
2004 – 4397 t	2004 – 9562 t	2004 – 1770 t	2004 – 6819 t	2004 – 2862 t
2005 – 6498 t	2005 – 6365 t	2005 – 3326 t	2005 – 2627 t	2005 – 5899 t
2006 – 45653 t	2006 – 3830 t	2006 – 2764 t	2006 – 1962 t	2006 – 6128 t
Läti 78	Saksamaa 58	Soome 68	Venemaa 68	Venemaa 41
Leedu 13	Läti 12	Leedu 11	Saksamaa 18	Soome 29
Saksamaa 6	Holland 10	Rootsi 11	Itaalia 7	Itaalia 19
Soome 3	Itaalia 7	Läti 8	Holland 2	Läti 3
	Hispaania 6	Venemaa 2	Teised 5	Saksamaa 2
	Taani 2			Teised 6
	Teised 5			

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Kolmandatesse riikidesse eksporditi piimatooteid 2006. aasta 9 kuul kokku 176,1 mln krooni väärtuses. Ekspordikäive jagunes juustu (55%), või (19%), vadakupulbri (20%) ja piimapulbrite (4%) vahel. Sealjuures eksporditi vadakupulbri 91% Venemaale ja selle ekspordikogus on aastaga kasvanud 27%. Venemaale läks 68% Eesti võiekspordist ja 41% naturaaluustu ekspordist. Venemaa osakaal kolmandate riikide piimatoodete ekspordikäibest oli 95% ja 15% Eesti kogu piimatoodete ekspordikäibest. Väiksemate osakaaludega kolmandate riikide ekspordis olid Norra (2% kolmandate riikide ekspordikäibes, eksporditi sulatatud ja naturaaluustu), Bulgaaria, mis 2006. aastal oli EL-i jaoks veel kolmas riik (1,1%, lõssipulber) ja Niger (1,2%, täispiimapulber).

Piimatoodete **import** rahalises väärtuses oli 2006. aasta 9 kuul 193,5 mln krooni, mis oli ligi 17% (-38,7 mln kr) väiksem kui eelmise aasta samal perioodil (tabel 11). Piimatoodete impordikäibest moodustas 51% import uutest ja 46% vanadest EL-i liikmesriikidest ning 3% kolmandatest riikidest (joonis 10). 2006. aastal suurenes piimatoodete impordikäive EL-i vanadest liikmesriikidest (+9%) ja veidi kolmandatest riikidest (+3,4%), kuid EL-i uutest liikmesriikidest oli piimatoodete impordikäive 1/3 võrra aastatagusest väiksem. Suurema osakaaluga EL-i impordiriigid olid Leedu (25%), Soome (22%), Läti (17%) ja Saksamaa (14%).

Peamiseks sisseveoartikliks olid juust ja kohupiimatooted, millede impordikäive moodustas 46% Eesti piimatoodete impordikäibest (joonis 11). Samas vähenes naturaaluustu sissevedu Leedust aastatagusega võrreldes 1/4 võrra (-832 t). Suurem osakaal impordikäibes oli veel jäätisel (21%) ja vadakutoodetel (13%). Varasemate aastate tähtsamad imporditooted – pulbrid ja või, on muutunud Eesti piimatoodete impordis tühisteks. Piima- ja lõssipulbrit imporditi 2006. aasta jaanuarist septembrini kokku ainult 154 tonni ja võid koos piimarasvadega 98 tonni.

Piimatoodete impordikäive vähenes juustu ja kohupiima impordikäibe 60,8 mln kroonise vähenemise tõttu, mida mõnevõrra tasandas vadakutoodete (+9,9 mln kr) ja piimapulbri (+3,2 mln kr) käibe kasv. Vadakutoodete ja piimapulbri impordikäive kasvas nii impordihinna tõusu kui impordikoguste suurenemise tulemusel.

Tabel 11

Piimatoodete põhiimport 9 kuul 2005 ja 2006

	jaan-sept 2005			jaan-sept 2006			Impordikoguse muutus 2005/04 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	1130	9628	8.52	277	5757	20.75	-75,5
Kondenseeritud piim, pulber	330	7750	23.47	499	10923	21.89	+51,2
sh lõssipulber	91	2621	28.71	47	1374	29.09	-48,4
piimapulber	27	513	18.94	107	3669	34.24	4 korda
Hapendatud piimatooted	962	19937	20.72	694	12507	18.03	-27,8
sh jogurt	261	5546	20.26	199	3838	19.29	-23,8
Vadakutoodet	957	10706	11.19	1307	20673	15.81	+36,6
sh vadakupulber	333	3157	9.48	353	4686	13.28	+6,0
Või ja piimarasvad	92	3423	37.10	98	4233	43.31	+6,5
sh või	55	2237	40.65	95	4155	43.91	+72,7
Juust, kohupiim	2802	135521	48.36	1371	74720	54.51	-51,1
sh naturaalne juust	1792	85252	47.59	891	49154	55.19	-50,3
Jäätis	1216	34611	28.45	1170	35137	30.03	-3,8
Piimatooted kokku	x	221576	x	x	163950	x	x
Käive rahas, kaubalise katteta	x	10624	x	x	29550	x	x
KOKKU	x	232200	x	x	193500	x	-16,7*

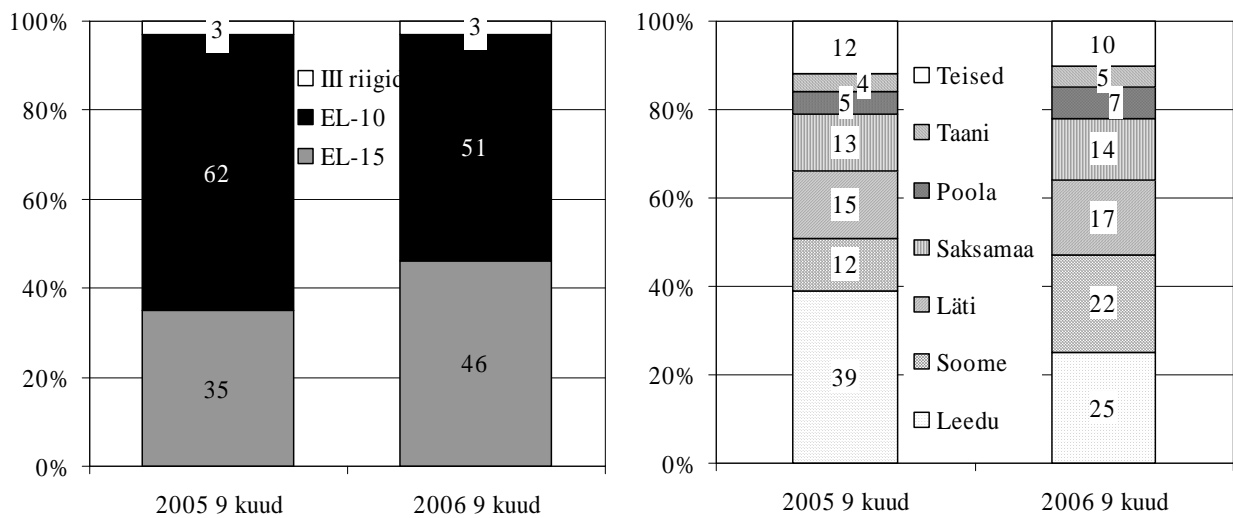
Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

*Impordikäibe muutus

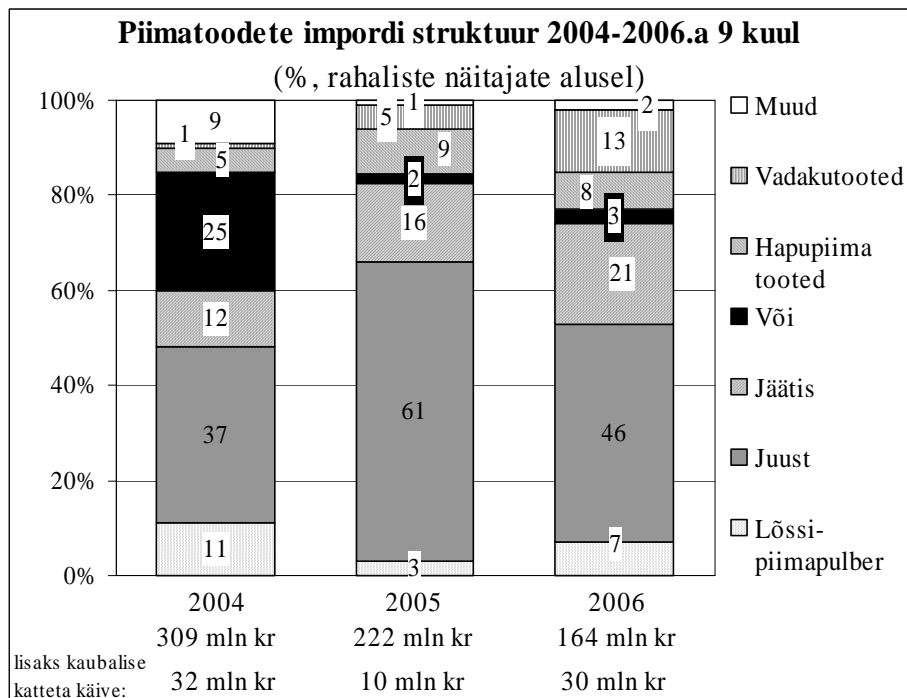
Enamike piimatoodete impordihinnad aastaga tõusid, vaid hapupiimatoodete (sh jogurti) ja kondenspiima impordihinnad langesid. Hapupiimatoodete keskmise hinna viis alla Poolast sisse toodud toodete 16%-line hindade langus (-3.52 kr/kg). Kondenspiima hinda mõjutas impordi 26%-line odavnemine Leedust kui suurema osakaaluga impordiriigist (16.67 kr/kg, 91% üldkogusest; keskmine hind 21.16 kr/kg).

Joonis 10

Piimatoodete impordi struktuur riigiti
 9 kuul 2005-2006. aastail, % rahaliste näitajate alusel

Joonis 11

Leedust toodi Eestisse peamiselt kondenspiima (91% selle impordikogusest), juustu (33%) ja jäätist (49%, tabel 12). Soomest imporditi Eestisse peamiselt jogurtit (40% jogurti impordikogusest), jäätist (27%) ja juustu (28%). Lätist toodi Eestisse 93% 1...6%-lise rasvasusega piima impordist, 22% juustu ja kohupiimaimpordist (sh 11% juustu, 34% kohupiima, 56% sulatatud juustu impordikogustest) ning 9% jäätiseimpordist. Saksamaalt toodi Eestisse 66% muude hapupiimatoodete impordist, kusjuures jogurti osakaalus oli Saksamaa osatähtsus vaid 0,5% ning jogurti suurimaks impordimaaks oli Poola 59%-lise osakaaluga. Kõrge osakaal oli Saksamaal ka mitmesuguste juustude-kohupiimade (keskmine 17%) sisseveol Eestisse: värsked kohupiima sisseveos 35%, sinihallitusjuustudes 69% ja sulatatud juustudes 17% vastavate tootegruppide impordikogusest.

Tabel 12

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes 9 kuul 2005

(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piim, koor (0401)	Lõssipulber (040210)	Või (040510)	Juust (040690)	Jäätis (2105)
2003 – 2015 t	2003 – 3651 t	2003 – 5026 t	2003 – 1442 t	2003 – 913 t
2004 – 4379 t	2004 – 1105 t	2004 – 2945 t	2004 – 2081 t	2004 – 1245 t
2005 – 1130 t	2005 – 91 t	2005 – 55 t	2005 – 1792 t	2005 – 1216 t
2006 – 277 t	2006 – 47 t	2006 – 95 t	2006 – 891 t	2006 – 1170 t
Läti 53	Taani 37	Leedu 57	Leedu 33	Leedu 49
Saksamaa 47	Poola 37	Soome 14	Soome 28	Soome 27
	Läti 22	Island 13	Saksamaa 12	Venemaa 10
	Holland 3	Läti 9	Läti 11	Läti 9
	Soome 1	Saksamaa 5	Poola 8	Poola 4
		Norra 2	Teised 8	Tšehhi 1

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Väljastpoolt Euroopa Liitu ehk kolmandatest riikidest toodi Eestisse piimatooteid kolmest riigist kokku 6,1 mln krooni väärtuses, millest 47% moodustas piimatoodete import Venemaalt, 45% Norrast ja 8% Islandilt. Norrast toodi Eestisse juustu (5% juustuimpordist) ja võid (2%), Venemaalt kogu summa ulatuses jäätist, mis moodustas 10% jäätise impordikogusest Eestisse sellel perioodil ning Islandilt võid (12% vöiimpordist).

Maailmaturg

Piimatoodete maailmaturul püsib soodne olukord, nõudlus ületab pakkumist ning hinnad liiguvad enamikel toodetel tõusu suunas.

Piimapulbrite maailmaturuhinnad tõusid 2006. aasta novembri teisel poolel veel kord tugevalt ja saavutasid USA dollarites ajalooliselt kõrge taseme. ZMP arvestuste kohaselt oli täis-

piimapulbri FOB Lääne-Euroopa hind vahemikus 2700...3000 US\$/tonn (32.54...36.15 kr/kg) ja lõssipulbri hind 2500...2700 US\$/t (30.13...32.54 kr/kg). Võrreldes OECD poolt varasemalt lähitulevikuks prognoosituga ületavad praegused hinnad seda prognoosi 1000 US\$-i võrra tonni kohta (12.05 kr/kg). Eurodes väljendatuna ei ole hinnad siiski 1995. aasta kõrgtaset veel ületanud. Muidugi ületab nõudlus pakkumist vaid osades regioonides, nii et maailmakaubanduse maht nende kõrgete hindadega on suhteliselt väike. Sellise olukorraga maailmaturul võib arvestada kogu 2007. aasta jooksul.

Maailma piimatoodang ei sõltu sageli nõudluse muutustest. 2005-2006. aastal suurenes toodang mõlemal aastal 12 mln tonni võrra. 2/3 juurdekasvust saavutati piimatoodangu suurenemise arvel Hiinas ja Indias. Lähtudes tugevasti kasvavast sisenõudlusest mõlemas nimetatud riigis, jäi ekspordiks (kui üldse) väga vähe üle. Ülejäänud 1/3 ehk 4 mln tonni piimatoodangu kasvust jäi teiste maailma osade suurenenud nõudluse rahuldamiseks. Need 4 mln tonni on vajalikud EL-i, USA, Venemaa ja Brasiilia kasvava nõudluse katmiseks. Samas tuleb arvestada asjaoluga, et Austraalia peab järjekordse põua tagajärjel maailmaturult tagasi tõmbuma, EL-is on tootmine stagneerunud ning USA-s on piimatootmise kasv aeglustunud.

Piimatoodang ületas **Hiinas** 2006. aastal oluliselt 30 mln tonni piiri, millega saavutas piima tootvate riikide seas senise 6. koha asemel 3. koha maailmas. Sellega läks ta mööda Venemaast, Pakistanist ja Saksamaast. 2005. aastal toodeti Hiinas 27,53 mln tonni piima, mis on võrreldes 2004. aastaga 23% enam. Ekspertide hinnanguil kasvab tootmine 2010. aastaks veel 12 mln tonni võrra kogumahule 40 mln tonni. Peale lehmapiima töödeldakse toiduks ka kitse- ja pühvlipiim. Muidugi on piima tootmine ja tarbimine riigis regiooniti väga ebahühtlane. Hiina andmete kohaselt peetakse loomi piimatoodangu saamiseks vaid poolel põllumajanduslikust pinnast ja 230 miljonist põllumajanduslikust ettevõttest 2 miljonit peab veiseid piimatootmise eesmärgil. Niisama erinev on tootjate struktuur ka suurusgrupiti – neid on piimaveiste arvu järgi väga väikestest kuni väga suurteni, kusjuures väga suur osakaal on väikese lehmade arvuga ettevõtetel. Omandivormina eksisteerivad kõrvuti nii era- kui riigiettevõtted ja ühistud. Riik soodustab väikeetevõtete koostööd ja ühistulist arengut. Piimakarjapidamine on veel valdavalt ekstensiivne ja madala produktiivsusega.

Piimatoodang Hiinas (mln t)

	2000	2004	2005
Piimatoodang	8,42	22,61	27,53
Kokkuost	5,05	16,05	19,27
Joogipiim	2,38	8,07	9,75
Värskepiimatooted	0,27	1,20	1,70
Piimapulbrid	0,62	0,90	0,90

Piima ja piimatoodete tarbimine Hiinas on regiooniti väga ebahütlane. Elaniku kohta tulev tarbimine on kõrgem kirde- ja idapoolsetes suurlinnades, madalam aga väikestes linnades ning madalaim maakohtades.

USA-s langes piimatoodang 2006. aasta I kvartalis 3% aasta varasema perioodi suhtes, kuid järgnevatel kuudel lähenes toodang taas 2005. aasta mahule ning juulis oli kasvutempo aasta varasema suhtes 1,6%.

Esimesel poolaastal suurenes oluliselt või (+10%, kogumaht 672 mln t) ja lõssipulbri (+12%, kogumaht 732 mln t) toodang, edestades aasta varasemaid kasvutemposid (2005.a juurdekasvud olid vastavalt 8% ja 7%).

Juustu toodeti 2006. aasta I poolaastal USA-s 2,1 mln tonni, mis on 3% enam aasta-tagusest mahust. Alates 2000. aastast kuni 2005. aastani suurenes USA juustutoodang napilt 400 tuh tonni võrra ning oli 2005. aastal 4,14 mln tonni.

Piimatoodetest vähenes USA-s täispiimapulbri (-24%, -6500t) ja kondenspiima toodang (-8%, -10 tuh t).

Austraalias toodeti 2006. aasta 9 kuuga 7,03 mln tonni piima, mis on 1% enam kui aasta varasemal perioodil. Sealjuures aasta esimesel poolel piimatoodang aasta varasemaga võrreldes kuigi oluliselt ei muutunud, kasv saavutati vaid kolmandas kvartalis. Kolmandas kvartalis toodeti piima kokku 2,58 mln tonni, mis on üle 5% enam aasta varasemast perioodist. Kusjuures kiirem juurdekasv oli juulis-augustis, septembris toodangu juurdekasv aeglustus ja jäi 2,3% piiresse.

2006. aasta 9 kuu jooksul suurenes Austraalias piimatoodetest enim lõssipulbri toodang (+10,9%). Joogipiima toodeti aastatagusest enam 3,2% ja juustu 0,9%. Vähenes või (-6,4%), täispiimapulbri (-1,5%) ja vadakupulbri (-34,5%) toodang.

Järgnevatel kuudel peaks piimatoodang kestva põua tõttu seal oluliselt vähenema. Austraalias on oktoobris-detsembris tavapäraselt piima aasta jooksul kõige rohkem toodetud ning seetõttu on põua mõju toodangule märkimisväärselt tugev. Aastasade karmim põud kombinatsioonid karjamaade kehvade niisutusvõimaluste ja suurte söödakuludega on muutnud Austraalia piimatootjate olukorra väga raskeks. Piimatoodang peaks langema ligi 11% 9 mln tonnini.

Suure põua tõttu Austraalias prognoositakse, et piimatoodete eksport sealt väheneb 2006-2007. aastail 24%. See võib mõjutada piimatoodete maailmaturu hindu tõusu suunas.

Venemaal imporditi 2006. aasta I poolaastal juustu 91477 tonni, mis on 19% vähem kui aasta varasemal perioodil ja 4% vähem kui 2004. aasta I poolaastal. Kõige enam vähendas juustu koguimporti sisseveo vähenemine Ukrainast (-32951 t, -69%). Koguliselt olid suuremad langesed veel Poolast (-1444 t), Uus-Meremaalt (-942 t) ja Prantsusmaalt (-867 t).

Juustuimporti vähenemise põhjustas Venemaa-poolsete veterinaarsete nõuete tugevdamine I poolaastal juustu sisseveole Ukraina ettevõtetest.

Venemaa juustuimport I poolaastal 2004-2006 (tonnides)

	2004 I pa	2005 I pa	2006 I pa	2006 Ipa/2005 Ipa +,- %
Import kokku	95308	112359	91477	-19
Saksamaa	24627	25659	30071	17
Leedu	7173	9029	15327	70
Ukraina	35908	47911	14960	-69
Soome	5278	6703	7652	14
Holland	4676	4334	6554	51
Argentiina	965	4247	4516	6
Poola	8636	3723	2279	-39
Prantsusmaa	1681	3109	2242	-28
Eesti	136	483	1626	237
Austria	747	619	874	41
Ungari	3	102	694	578
Itaalia	308	384	613	60
Taani	637	729	540	-26
Läti	91	196	516	163
Uus-Meremaa	2255	1399	457	-67
Uruguay	225	1200	411	-66
Belgia-Luksemburg	28	20	383	1845
Rootsi	969	261	281	7
Kasahstan	222	431	275	-36

Euroopa Liidu turg

Euroopa Kohus lõpetas Uus-Meremaa piimatööstuse Fonterra monopoli või impordil Euroopa Liitu. Seni on Fonterra nii eksportinud kui ka läbi oma Briti tütarfirma importinud kogu 77400 tonni võid, mis aastast alandatud tollimaksuga Uus-Meremaalt Euroopasse saadetakse. 2006. aasta juulis otsustas Euroopa Kohus, et see diskrimineerib Euroopa huve ning et teised ettevõtted peaksid samuti saama võimaluse impordiks. Peale seda otsust kestsid Euroopa Komisjoni ja Uus-Meremaa valitsuse vahel läbirääkimised 5 kuud. Möödunud aasta lõpus otsustati, et alates käesolevast aastast võivad uued importöörid osaleda võiimpordis Uus-Meremaalt. Fonterra tahab küll oma monopoolset seisundit säilitada, kuid samas ollakse huvitatud vähemalt samas mahus võiekspordi jätkumisest kõrgema hinnatasemega Euroopa Liitu. Peale kohtuostust on Uus-Meremaalt võid eksportinud teiste hulgas ka Arla Foods ja Campina.

Tõenäoliselt lõpetatakse EL-is 2015. aastal piimakvootide rakendamine. 2009. aastal peavad EL-i piimatootjad tegema ettevalmistusi tulevikuks ilma piimakvootideta. Saksamaa Baden-

Würtembergi liidumaa põllumajandusminister tegi ettepaneku, et ülemineku lihtsustamiseks võiks piimakvoote enne nende kadumist riikide vahel vahetada ning et praegu kehtivaid kvoote võiks 2009. aastal suurendada.

Saksamaa piimaturg 2006/07. Saksamaa piimatööstus varus 2006. aastal esialgsetel hinnangutel 27,1 mln tonni toorpiima, mis on 2% vähem varasemast aastast. Piima kogutoodang vähenes 1,6% (28 mln t), kokkuost moodustas sellest 96,8%. Langustendents algas juba 2005. aasta lõpus, kui paljud piimatootjad pidid piimakvoodi ületuse eest trahve maksma. Seega algas 2006. aasta tootmisvõimsuste vähendamisega. Mai lõpus loendati Saksamaal 4,117 mln lehma, mis oli 2,8% ehk 119000 looma võrra vähem aasta varasemast näitajast. Väljalüps lehma kohta tõusis, kuid mitte niivõrd, et tasandada lehmade arvu vähenemisest tulenev toodangu langus. Negatiivselt mõjusid piimatoodangule jõusööda hindade tõus, piima eest makstava hinna langus esimesel poolaastal ning põud juunis-juulis.

2006. aasta keskmine piima kokkuostuhind 3,7% rasvasuse ja 3,4% valgusisaldusega piimale oli 4.27 kr/kg (naturaalpiima eest 4.47 kr/kg), mis oli mullusest 1,2% madalam. Kõrgeim kokkuostuhind oli Saksamaal 2001. aastal (5.12 kr/kg, toodang 28,2 mln t), kuid uue põllumajandusreformi käivitumisega EL-is on hind pidevalt langenud. Toorpiima pakkumise tugeva vähenemise tagajärjel hakkas turg teisest poolaastast elavnema. Lössipulbri hinnatõus algas juba kevadel ning vaatamata sekkumishinna planeeritud langetamisele 1. juulist, hinnatõus kiirenes. 2006. aasta keskmine lõssipulbri hind (32.39 kr/kg) oli 7,8% kõrgem aasta varasemast. Teisest poolaastast hakkasid tõusma või ja juustu hinnad. Piimatoodete hinnatõusuga algas ka toorpiima kokkuostuhinna tõus, mis sügiskuudel ületas juba aasta varasemat taset. Novembris maksti piimatootjaile baasilise piima kilo eest 4.44 krooni, mis ületas aasta varasemat taset 0,7%. Detsembris ületas piima tootmismahut 2005. aasta taset (+1,5% 49. nädalal). Kvoodi-aasta 8 kuuga täideti esialgsetel hinnangutel 98,5% piima tarnekvoodist.

Nõudluse suurenemise peamootoriks nii Saksamaal kui Euroopa siseturul oli juustu-sektor, kus nõudlus kasvas igas turusegmendis (kõvad-pehmed, sulatatud ja värsked juustud). 2006. aasta 9 kuul suurenes juustu tarbimine Saksamaal kiiremini just kodumajapidamistes, võrreldes aasta varasema perioodiga oli kasv 2,8%. Varasematel aastatel on juustu tarbimise kasv toimunud suurtarbijate (catering, toitlustus, ümbertöötlus) tarbimise suurenemise arvel. Tarbimine kokku suurenes 2006. aastal hinnanguliselt 1,6%, sealjuures tootmine vaid 1%. 2006. aastal moodustas juustu tootmiseks ümbertöödeldav piim 40% kogu kokkuostetud toorpiimast (2005.a 39%, 1995.a 33%). Sealjuures suurenes töödeldava toorpiima kogus ka valgutoodete valmistamiseks, eelkõige kõik värskapiimatooted nagu jogurt ja piimajoogid, mille tarbimine samuti suurenes.

Täispiimapulbri tootmine vähenes Saksamaal aastaga 5,9% ja või tootmine 2,5%, mis on teatud määral piimarasvatoodete tootmise vähenemise kasvava trendi tulemus. Muutumatusena püsiva tarbimise katteks suurenes või sissevedu naaberriikidest 9%.

Juustu tootmismahu suurenemisega vähenes lõssipulbri tootmine mitte ainult Saksamaal, vaid ka teistes EL-i liikmesriikides sellises mahus, et pakkumine ületas vaid veidi siseturu vaja-

dust. Siseturul kasvava nõudluse tagajärjel müüdi sekkumisolaod varudest tühjaks ja eksport vähenes. Saksamaal toodeti 2006. aastal lõssipulbrit peaaegu neljandiku võrra vähem kui aasta varem. Samas vähenes nõudlus täispiimapulbrile nii sise- kui välisturul ning tootmine ja eksport vähenesid.

2006. aasta näitas, et turu eneseregulatsioon on turu riiklikust reguleerimisest tugevam. Turuolukord Euroopas on arenenud sarnaselt Saksamaaga: piimatoodangu langusele on siseturul järgnenud nõudluse suurenemine. Ka 2007. aastal võib kasvava nõudlusega arvestada, kuidugi võiks piimatootmine olla stabiilsem või ainult veidi suurenenud. Sellel kvoodiaastal nii vanadele kui uutele liikmesriikidele suurenenud piima tootmiskvootide alusel võib aga piimatootmine suurenenud nõudlusest kiiremini ning hinnad satuvad järjekordselt surve alla. 2007. aasta esimesel poolel peaks soodne olukord piimaturul püsima.

Rootsis on toiduainetetööstused alustanud võitlust kaubanduskettide vastu edasise hinnalanguse peatamise nimel. Samas soovivad suured kaubandusketid tarbijate võitmiseks veelgi toidukaupade hindu alandada ning nende arvates on tööstustel võimalik veel oma tootmist ratsionaliseerida. Arla Foods plaanib sulgeda veel mõne tööstuse, kuid kokkuhoiuga püütakse tasakaalustada suurenenud toorainekulusid (nt toiduõli, apelsinist toodete jms hinnad on märgatavalt tõusnud) ning toodete hinnalanguseks ruumi ei ole.

Novembri lõpus jõudis Lõuna-Rootsis piimakvoodi hind viimase kolme aasta kõrgeimale tasemele – 1.73 Eesti krooni kvoodikilo eest. Põhja-Rootsis on kvoodihinnad viimastel aastatel kõikunud suuremas mahus ning 2006. aasta algul oli sealgi hind üle 1 Rootsi krooni kilo eest (~1.73 EEK/kg). Piimakvoot on praegu kallis, sest piimatoetused seotakse tootmismahust lahti ning edasised toetussummad sõltuvad praeguse kvoodi suurusest. Kvoote saab müüa veebruari keskpaigani. Müüdavast kvooti on praegu 25 tuhat tonni, samas kui aasta tagasi oli seda 45 tuhat tonni. Osad tootjad, kes piimatootmist 2006. aastal lõpetasid, hoiavad kvooti suure mahus alles. Viimastel kuudel on kvoodikaubandus kindlasti aktiivne. Kolme viimase aastaga on jaanuarist märtsini kvoodikaubanduse maht olnud 65-85 tuhat tonni, see on 50-60% kogu aasta kvoodikaubanduse mahust.

Taanis jäi piimakvoodi kilo hind 1. novembri kvoodibörsil 9.24-9.45 Eesti krooni vahele. Kogu suve jooksul piimatoodang suurenes ning nõudlus kvoodi järele oli suur. 1700 tootjat on kvooti ületamas ning 1150 on püüdnud 70 tuhat tonni kvooti börsilt juurde osta. Samas õnnestus kvoodiost vaid 490-l tootjal, kes ostsid 40 tuhat tonni kvooti. Börsil oli 310 kvoodi pakkujat, kellest 305 oma kvoodi realiseeris.

Ühe aastaga on Taani või eksport Venemaale suurenenud kordades. Eriti populaarsed on 10-grammised Lurpaki väikepakendis võid, mida müüakse restoranidele, cateringile ja lennukitöötajatele. Üheks edu põhjuseks teiste välistarnijate ees on või venekeelsed pakendid. Koguliselt toob suurema osa võist Venemaa sisse aga Ukrainast, Poolast, Tšehhist, Soomest ja Uus-Meremaalt.

Taani piimalehmadest sureb igal aastal 5%, 15 aastat tagasi oli see näitaja vaid 2%. Uurimisasutused on leidnud, et surevuse suurenemise põhjuseks on karjade suurenemine ja tootmisnõuete karmistumine. 60% aastast surevatest lehmadest viiakse hädatappu, ülejäänud surevad loomulikku surma. Tootjad kardavad tapamajade poolseid trahve haigete loomade tapaleviimise eest ning see on ka üheks põhjuseks, miks osa lehmi kiiresti tapale viiakse.

Mahepiima nõudlus suureneb nii Rootsis, Taanis kui Saksamaal. Rootsis ületab mahepiima nõudlus tootjatepoolset pakkumist. Samas ei soovi Arla Foods mahepiima Taanist Rootsi vedada, sest mahepiima üheks tarbimispõhimõtteks on just kohaliku toote tarbimine. 2006. aasta I poolaastal toodeti Rootsis ökoloogilist joogipiima ligi 75 tuhat tonni ehk 10% enam kui aasta tagasi.

Taanis toodab Arla Foods aastast 340 tuhat tonni mahepiima, millest 70% kasutatakse ökoloogiliste piimatoodete tootmiseks, ülejäänud läheb tavatoodete sisse. Mõni aasta tagasi läks mahetoodete valmistamiseks vaid alla 50% kokkuostetud mahepiimast.

Saksamaal on mahepiima müük suurenenud viimase aastaga 20%. Samas on mahepiima turuosa endiselt madal – ligikaudu 3% kogu joogipiimast on mahepiim.

Austria piimatootjate ühendus hakkas organiseerima piima müüki hüüdlause “Aus tulevik meile kõigile” all, kus piima hind on 1.58 senti liitri kohta kõrgem kui tavapiimal ning on samas ka kallim kui mahepiim. Selle piima müük on läinud edukalt ning Austria tarbijad on nõus piima eest kõrgemat hinda maksma ja kohalikke piimatootjaid sellega toetama. Müügil kasutatakse logo “A faire Milch” ning sellega soovitakse alles hoida tuhandeid Austria piimatootjaid, säilitada kauneid kultuurmaastikke, kindlustada põllumajanduspiirkondade tulevikku ja aidata kaasa Austria kvaliteetpiima tootmisele. Selle piima on tootnud Austria piimatootjad ning see on töödeldud Austria piimatöötlemisettevõtetes. 1.58 senti liitri kohta antakse piimatootjatele, kes piima tarnivad, kuid sellest summast võetakse maha lisandunud jaotuskulud. Seda piima müüakse vaid kauplustesse, kes on üles näidanud kindlat huvi ja austust Austria 6000 piimatootja vastu ning real kaupluskettidel on selle piima müük keelatud. Teiste hulgas müüb seda piima üle riigi ka kaubanduskett Spar. Piima müük läheb väga hästi, nõudlus on suur ning kaubandusketid, kellel selle piima müük on seni keelatud, soovivad nüüd saada luba selle piima müümiseks.

Rahvusvaheline konkurents

Soome suurim piimanduskontsern **Valio** ja suurim teravilja ja taimeõli töötleja Raisio sõlmisid 2006. aasta novembris koostöölepingu turu-uuringuteks. Selle koostöö raames tahavad mõlemad ettevõtted, kes kuuluvad Soome 10 suurima käibega toiduainetetööstuse hulka, tulevikus läbi viia ühiseid eelkõige toitumis- ja söötade alaseid uuringuid, mille alusel arendada uusi tooteid.

Ettevõtted arvestavad uuringu- ja projektiarengus Soome Arengufondi Sitra rahalise toetusega, mis alustas tegevust 2005. aasta sügisel toiduainete ja toitumisprogrammiga ERA. Läbi selle kuni 2009. aastani kestva programmiga soovib Soome rahastada tervislike toiduainete konkurentsivõimelise arengu algatajaid ja esmaklassilisi toiduainete uuringuid. Sihtasutus Sitra, mis tegutseb alates 1967. aastast Soome Parlamendi kontrolli all, tahab 2006-2009. aastasel perioodil kulutada toiduainete ja toitumisprogrammi finantseerimiseks keskmiselt 15 miljonit eurot (235 mln kr).

Valio laiendab oma tegevust ka Venemaal ning ehitab Moskva äärelinna meierei investeeringutes sinna 425 mln Eesti krooni. Uue meierei aastane võimsus on 8000 tonni toodangut ja tööd antakse 400-le inimesele. Venemaa ametkond on selle investeeringuga väga rahul, sest see toetab piirkonna arengut. Valio eeldab, et uus tootmisüksus hakkab peagi tööle ning tasuvusaeg tuleb lühike.

Arla Foods on otsustanud luua strateegiafondi kinnisvara ja põhistegevusega mitte-tegelevate ettevõtete müügist laekuva puhaskasumi kogumiseks. Kokku peaks fondi kogunema üle 200 mln Eesti krooni aastas. Raha hakatakse kasutama eelkõige uute ettevõtete ostuga seotud kulutuste katteks. Kaks aktuaalset raha kasutamise kohta on Ingman Foodsi ja Tholstrup Cheese ostud.

Arla Foodsi juhatus kinnitas investeeringute plaani 2007. aastaks. Kokku plaanitakse investeerida üle 2,2 mlrd Eesti krooni. Tugevalt panustatakse oma Taanis asuvasse tootmisüksustesse, kuhu investeeritakse uuel aastal ligi 1,7 mlrd Eesti krooni. Mitmed Taani meiereid (Bovis, Holstebros ja Rødkærsbros) moderniseeritakse. Rootsisis on panused mõnevõrra tagasihoidlikumad – Division Sverige'sse investeeritakse ligi 450 mln Eesti krooni, millega soovitakse efektiivsemaks muuta meiereisid Kalmaris, Falkenbergis ja Götènes. Samuti investeeritakse Kallhälli ja Stockholmi meiereidesse, et nad saaksid üle võtta Örebros suletava meierei tootmise. Värskeid piimatooteid tootvate ja väga efektiivsete meiereidega Stockholmis ja Jönköpingus peaks tootmisüksuste struktuur Rootsisis olema optimaalne.

Arla Foods ostab 30% Soome suuruselt teise piimatööstusettevõtte Ingman Foods'i aktsiatest ning teeb sellega suure sammu Põhjamaade turul domineerimiseks. Uue ettevõtte käive on ligikaudu 4,7 mlrd Eesti krooni ja seal töötab üle 500 inimese. Kolme aasta jooksul on Arla Foodsil optioon ka ülejäänud aktsiate ostuks ning seda plaanitakse ka teha. Arla praegune Soomes tegutsev ettevõtte Oy Arla Foods AB loob koos Ingman Foods OY AB'ga ühissetevõtte, mille nimeks saab Arla Ingman Oy AB ning selle turuosa Soomes on enamike piimatoodete puhul 20%. Ingman Ice Cream Oy AB sellesse tehingusse kaasatud ei ole. Tehingu kiitis heaks ka EL ametkond.

Arla Foods alustas esimest korda oma sinihallitusjuustu Danish Blue tootmist väljaspool Taanit. Seda tehakse nüüd Kanadas Atwoodis Arla Foodsi meiereis. Samas on see ka esimene Kanadas kohapeal toodetud sinihallitusjuust. Edaspidi plaanib Arla Foods oma impordikvoote Kanadasse kasutada teiste suure lisandväärtusega toodete, mitte enam sinihallitusjuustu, müügiks Kanadasse.

Arla Foods müüb praegu oma Taanis toodetud “feta” juustu Euroopa turul nime all “Apetina”. Juustu müük Taanis, Rootsis, Soomes, Saksamaal, Hollandis ja Poolas läheb hästi. Peagi hakatakse seda müüma ka Briti turul.

Arla Foods soovib koos oma Hiina partneri, Hiinas kiiremini kasvava piimatööstusettevõtte Mengniu’ga, ehitada 473 mln Eesti krooni eest uue moodsa pulbritehase Hohhoti linna. Ehitusega alustatakse 2007. aasta kevadel ning tootmisüksus peab valmima 2008. aastal. Ettevõtte võimsuseks plaanitakse 30 tuh tonni piimapulbrit, praegu toodab Mengniu 8 tuh tonni pulbrit aastas ning see ei suuda nõudlust täita. Meierei ehitatakse 11 tuhandele ruutmeetrile ning see püstitatakse praeguse administratsioonihoone ja praeguse tootmishoone vahele. Arla Foodsile kuulub 49% ühissetevõttest Mengniu Arla.

Arla Foods tahab teha koostööd Norrmejerieri piimatööstusega spetsiaaltoodete tootmiseks ja turustamiseks. Kooperatsiooni raames võtab Norrmejerier juba sellel sügisel Rootsi põhjaosas üle Arla-toodete turustamise. Peale selle alustab Norrmejerier 2007. aasta kevadel kindlate spetsiaaltoodete tootmisega Arla Foods’i jaoks. Arla Foods’iga koostöö abil tahab Norrmejerier oma tootmis- ja turustusvõimsusi paremini ära kasutada, mis peaks oluliselt vähendama kulutusi.

Rootsi **Norrmejerieri** juhatus otsustas piimatootjatele maksta aastaboonust 17 Eesti senti kilo piima kohta, mis tarniti tööstusele 2006. aasta juunist novembrini. Juunis võeti vastu säästupakett, mille tulemused osutusid headeks. Juunis langetati piima kokkuostuhinda 27 sendi võrra kilo kohta ning piimatootjad muutusid veidi rahutuks. Aasta lõpu boonused, millega saadi tagasi üle poole langetatud hinnast, on neid taas mõnevõrra maha rahustanud. Möödunud aasta teises pooles paranesid Norrmejerieri majandustulemused mitmete toodete müüginumbrite suurenemise tulemusel (nt mahepiima müük +30%). Stimuleerimaks tootjate üleminekut mahepiima tootmisele, tõsteti üleminekuajal piima eest makstavat lisatasu 85 sendini kilo eest.

Prantsuse piimatööstuse hiiglane **Danone** hakkab samuti tegema koostööd Hiina juhtiva piimatööstuse Mengniu’ga. Eesmärgiks on teha koostööd tootmises ja värskete piimatoodete jaotamisel. Kombinatsioonis Mengniu juhtpositsiooniga Hiina turul ning Danone tehnoloogia ja teadmistega pakutakse Hiina tarbijatele kõrgekvaliteedilisi piimatooteid. Danone jogurtimüük on viimastel aastatel, kui on tehtud koostööd Shanghai piimatööstuse Bright Dairy’ga, langenud. Nendega koostöös ei õnnestunud Lõuna-Hiinas piisavalt turgu võita. Seevastu nii Mengniu kui ka Yili meiereid on olnud väga edukad. Konkurentsi suurenemine Hiina piimatööstuses on muutnud selle turu atraktiivseks ka välisfirmadele. Ka Uus-Meremaa Fonterra soovib peagi hakata koostööd tegema Hiina partneri SanLu’ga. Arla Foods juba toodab koostöös Mengniu’ga Hiinas pulberid.

Saksamaal on tekkimas uus suur piimatööstusettevõte. Riigi suuruselt teine meierei Humana Milchunion liitub kahe konkurendi Milch-Union Hocheifel’i ja Hansa-Milch’iga. Hansa-Milch’i põhiline tootmine asub Läänemere rannikul Upahlis ning pakub sageli konku-

rentsi ka Rootsi turul, eriti jaekettide kaubamärgiga toodete tootmisel. Kolme piimatööstuse kogukäive on 50 mlrd krooni ning nad töötlevad kokku 4,2 mln tonni piima ehk rohkem kui Rootsi piimatööstused kokku. Uus Saksa piimatööstusettevõte on Saksamaa suurim ning üks EL-i suurematest.

Saksa piimatööstusettevõte **Nordmilch** töötab välja joogipiima, mis säilib külmkapis värskena 18 päeva. Piim sisaldab enam-vähem samas koguses vitamiine ja sellel on sama maitse kui tavalisel piimal. Pikk säilivusaeg tagatakse sügavfiltreerimise kaudu, mille abil eemaldatakse piimast 99% piima rikkumist tekitavatest organismidest.

Poolas võidavad kohalikud toiduained tarbijate seas üha enam poolehoidu. Poola tootjad taotlevad oma kohalike ja rahvuslike eripäraga toodete registreerimist EL-is kooskõlas EK päritolukaitse määrusega 510/2006.

Poola Regionaalsete ja Traditsiooniliste Toodete Koda on esitanud 24 toiduaine kohta (sh Oscypek'i juust) taotluse EK-le saamaks nendele toodetele regionaalset kaitset.

Maailma suuremad piimatööstusettevõtted Arla Foods, Campina, Fonterra, Dairy Farmers of America ja Suurbritannia suurim toidukaupluste kett Tesco loovad Maailma Piimandusfoorumi (Global Dairy Forum), mis hakkab võitlema vastu üha sagedematele teadetele piima ebatervislikkusest. Plaanis on rida tegevusi, sealhulgas ka üldsuse informeerimine sellest, et piimarasvaga seotud kartused on sageli üle paisutatud, samuti soovitakse jagada infot laste kaltsiumivajadusest. Foorum on juba kaasa aidanud tuhatkonna piimabaari loomisele Inglismaa koolides.

Iisraeli suuruselt kolmas piimatoodete valmistaja Tara Dairies ja piimatööstus Alois Müller GmbH&Co.KG kirjutasid 2006. aasta detsembris alla know-how ja litsentsi kokkuleppele, mis annab Iisraeli firmale õiguse selle leppe alusel antud toodangut müüa ainult oma koduturul.

Tara oli pikka aega taotlenud välismaist toodete valmistamise tehnoloogiat. Mülleriga sõlmitud lepinguga loodab ettevõtte oma positsioone piimatoodete väga konkurentsitihedal siseturul parandada.

Iisraellased on innukad piimatoodete tarbijad. Riikliku statistikaameti andmetel tarbiti Iisraelis 2005. aastal keskmiselt piimatooteid ümber arvestatud piimale 185 liitrit elaniku kohta. Pered kulutasid piimatoodetele kokku 1,1 mlrd USA dollarit (~13,3 mlrd kr), millest ligi 87% kuulus kodumaiste piimatoodete ostmiseks. Tara Dairies on Central Bottling Company Group'i üks tütarfirma. Emafirma on tuntud ühe parima Coca-Cola-Kontserni litsentsikasutajana, kuid on juhtiv ka teistes toiduainete valdkondades, peamiselt jookide turul.

Kokkuvõte

Piima toodeti Eestis 2006. aasta 9 kuul 527,2 tuhat tonni, mis on 3,2% enam kui aasta tagasi. Piimatööstusettevõtete poolt varutava toorpiima **kokkuostukogus** suurenes 5,2% ja piima kaubalisus suurenes 1,7%-punkti võrra 87,7%-le piima kogutoodangust. Lehmade arv oli tänavu III kvartali lõpus 3,9% väiksem kui aasta tagasi, kuid produktiivsus oli 5,9% kõrgem.

Piimatööstusettevõtete **toodangu müük** suurenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 9,9%. Ekspordiks müük suurenes aeglasemalt (2%) ning seetõttu langes ka ekspordiks müügi osakaal kogumüügis 2,3%-punkti võrra 30,2% tasemele.

Väliskaubavahetuses suurenes piimatoodete ekspordikäive võrreldes 2005. aasta 9 kuuga 10%, impordikäive aga vähenes ligi 17% ning selle tulemusel suurenes kaubavahetuse positiivne saldo 18%. Osade piimatoodete ekspordi- ja impordihinnad püsisid võrreldes aastatagusega stabiilsed, osade hinnad tõusid ning osadel langesid. Ekspordikäibe kasv saavutati rõõsa piima ekspordimahu 17-kordse ja käibe 16-kordse suurenemise tulemusel. Ekspordikäibest 27% moodustas pulbrite, 36% juustu-kohupiima ja 22% rõõsa piima väljavedu. Ekspordikäibest 59% moodustas eksport EL-i vanadesse ja 25% uutesse liikmesriikidesse ning 16% väljapoole EL-i riike. Impordikäibest moodustas 46% juustuimport ning 51% impordikäibest tuli EL-i uutest liikmesriikidest.

Enamike piimatoodete **hinnad** olid tänavu III kvartalis nii sise- kui välisturul kõrgemad kui aasta tagasi. Piima kokkuostuhind oli 2006. aasta III kvartalis 4,8% madalam mullusest, tööstusest väljamüügihind olenevalt tootest 0,2%...4,1% kõrgemad, kuid plokkvõi hind oli 6% ja täispiimapulbri hind 4,8% madalam aastatagusest tasemest. Juustu ja lõssipulbri ekspordihinnad olid kõrgemad, kuid täispiimapulbri hind oli 1,3% ja võil 18,6% madalam. Jaehinnad kauplustes on tõusnud samas tempos tööstusest väljamüügihindadega.

Piimatoodete **maailmaturu** olukord püsis III kvartalis soodne ning hinnad mullusest kõrgemad. EL-is hakkasid piimatoodete hinnad tõusma aasta teisest poolest kui nõudlus hakkas mitmete toodete osas pakkumist ületama. Hinnatõus jätkus kogu maailmas ka IV kvartalis. Soodsat turuolukorda prognoositakse ka 2007. aastaks.